

SZÍNHÁZ

DRÁMAMELLÉKLET

1982

SZEPTEMBER

BERKES ERZSÉBET

Héraklész a manézsbán

A görög mitológia sokat szenvedett hősének, Héraklész-nek tizenkét nagyszerű tettet kellett végbevinnie, hogy Héra átkát feledtesse az olümposziakkal. E tettek egyike volt, hogy Augiász istállóját egyetlen nap alatt kitakarította. Azóta is, ha korrupt, ha kusza, ha intrikáktól mocskolt helyzetek keletkeznek, Héraklész után kiáltunk. Csakhogy manapság nem születnek herosok. Be kell érünk isteni atyák segédlete nélkül működő tisztességes emberekkel, akik többnyire nem is jutnak el az Olümposzig: a mocskok, a korrupció, az intrika patái letaposják őket, még mielőtt a tisztító patak vizét átvezethetnék a rájuk mért Augiász-istállója.

Csakhogy a kudarc nem retenti el a mindújra próbálkozó Herkuléseket: rendet tenni a világban megint s megint támadnak vállalkozók. Talán a hübrisz ragadja magával őket? Vagy a feladat csábítása? Esetleg a mocskok annyira kihívó, hogy nem lehet már tovább túrni? Van példa erre is, arra is. És az irodalom, melynek „csak” annyi a dolga, hogy tükröt tartson a valóságnak, gyakorta választja tárgyául a héraklészi motívumot: a hőst, aki rendet akar csinálni.

Donelli, H. Barta Lajos játékának hőse nem félisten: leszázalékolt légtornász, akinek mindössze annyi köze van a mondai hóshöz, hogy jut neki egy istálló. Egy le-zúllott, egy korrupt menaszéria. Mint tekintéllyel, ta-pasztalatokkal rendelkező veteránt fölkerik, hogy vállalja el az egyik halódó cirkusz újjászervezését. És itt jön a földadat csábítása! Itt jön a mocskok kihívó ereje: a már nem fiatal, de tettekre vágyó férfiú elvállalja a rendcsinálást. Persze az istálló sem „várat magára”. Ha marosan kitetszik, hogy a protekciózás, a rendelkezések labirintusa, az intrika és az áldemokrácia nagyobb trágyadombot rakott a porondra, hogysem Donelli kipucol-hatná.

H. Barta Lajos jó érzékkel transzponálja cirkuszi környezetbe mindazokat a jelenségeket, melyek vállalatok, közintézmények működőképességét gátolni szokták, s mert cirkuszi környezetbe transzponálja ezeket, arra is módja van, hogy karikírozza a jól ismert jelenségeket: a Főbohóc agitációs megbízatásával össze nem egyeztethetőnek tartja, hogy rajta nevensenek. Nem is öltözik bohócruhába, nem is túri, hogy tréfákban szerepeltessek. A botlábú táncosnót nem lehet elküldeni, mert részeges férje van és három gyereke. Hogy talán a férjtől kel-lene megválni? Arról sem lehet szó, mert a táncosnó épp spiccesen szereti az urát. Viseli a következményeket a cég. A céllövő ugyan nem célló, de távcsoves puskájával kitűnő megfigyeléseket tesz — retteg tőle a manézsbán. A perditája hajlamú — s hajlamának élő — Szuszu túl sokat tud, különben is tagja a vállalati ötszög-nek; a Törpe illegális érdemeire hivatkozik, a renyhe Világosító nélkülözhetetlen mint ingyencségszervező, a Gazdasági igazgató e-syszer már megütötte a bokáját,

tehát az egymásnak ellentmondó rendeleteket is betartatja. Ezzel szemben a dadogós portás konferanszié akar lenni, az igazgató mamája büfés és világ-szám, a ... Szóval mindenkit véd valami vagy valaki, csak éppen amiért összejöttek, a cirkuszt nem védi senki.

Donelli persze hozzáfog a tisztogatáshoz. Még a hajdani világszámot, Gullettit is megnyeri munkájának, s legalább annyit kiharcol főosztályi feletteseitől is, hogy túlzott adminisztrációval ne nyaggassák. Csakhogy ...

Csakhogy Donellinek nem Zeusz papája, hanem egy szegény, megalázott, vén artista. És nem Alkméné királykisasszony a mamája, hanem egy özno, pénzsóvár rekvizit-adogató; és nincs is fölverteze a szerelem ellen, márpedig Gullettinak olyan neje van, aki ... S mindezek hegyébe: a cirkusz, egy szocialista üzem, ahol be kell tartani a szabályokat. Tisztelni kell a szakasz-vezetőt, a nőszövetség, az ifjúságvédelem, a jó közérzet, a demokratikus irányítás, a tervszerű kéaderfejlesztés, a veteránokat megillető kivételeztséget, továbbá mindazt, amit az önös emberi érdekek közérdekűvé tudnak maszkírozni. Így a játék végére azt is be kell látnunk, hogy ha Donelli maga a valóságos Héraklész lett volna, eb-ben az istállóban akkor is elvérzett volna.

A hely szellemének megfelelően H. Barta Lajos cirkuszdramaturgiát alkalmazva jeleníti meg mondanivalóját. A színjáték tizenhárom produkcióban, a Porond-mester bekonferálásával összekötve kerül a nagyérdemű publikum elé. Azaz: epikus szerkezetű a dráma, melyet a szerző korábról már megismert tónusban, lírai rezignációval ad elő. Ami a Kiáltás vagy a Békesség, ámen! szerzőjétől most szokatlan, az éppen a cirkuszi torzítás, a groteszk felé hajló fanyar humor. Már az alaphelyzetet is: egy vállalat, egy szokványos módon szabályozott üzem — cirkusz. De amíg a gépelti nem tudó gépirónó, a manipuláló szociális előadó, a betoiji gazda-sági vezető, a spionkító mérnök, az analfabéta kutató egy átlagos cégnél nehezen leplezhető le, itt, ahol este ki kell menni a porondra, minden menten szembe-tűnő. Itt a halálugrást, a szaltó mortálét valóban meg kell ugrania valakinek. Itt a táncosnóknak hűsz centinél magasabbra kell emelniük a lábuk, mert a vak is látja, ha bénák. Itt ragyognia kell a manézsbán, forognia a kupolának, peregnie a dobnak, seggre esnie a Főbohócnak — mert ettől cirkusz: a cirkusz. Nincsen sem állami szubvenció, sem bankhitelek kimagyarázása, sem üzemi ötszög, sem félszázados érdek, melyek elegendőek lehetnek a nagyérdemű vakságát fölledezni. Itt, a manézsbán, ahol minden sztaniol, pakfon, görögtűz: itt minden igazi kell legyen. A zsonglór nem ejtheti le a labdákat, az unterman nem tiltakozhatik a partner testsúlya miatt, a görlnék szépnek kell lennie, nem elég, ha ő a hős anyja. A cirkusz igazibb világ. Mert hamissága nyomban és nyilvánosan fosztja meg attól, ami a lényege. H. Barta tehát remek alaphelyzetet talált arra, hogy sandaság nélkül sugalmazhassa: a tudományos intézet, amiben nem fedeznek föl semmit, az üzem, ahol nem gyártanak elad-ható terméket, a szerkesztőség, ahol nem nyomtatnak közérdekű híreket — fellábú táncosnók, kacajt nem tűró bohócok, bamba artisták cirkusza.

Az alapszituációt -- részben korábbi gyakorlatához híven, részben a most megválasztott epikus karakternek engedve — legjobban a monológszerű betétek, illetve „számok” fejezik ki. Pimpi életútjának ismertetése vagy az igazgató apjának kikönyörgött magánszáma valódi ária. Egyszemélyes mutatvány, s akkor is kiragyognak értékei, ha a játék egészéből kiemeljük. A többi produkció inkább egymáshoz lazán kapcsolódó etűd, kabaré-, illetve bohóctréfa vagy drámai helyzetgyakorlat. Anélkül, hogy az igazgató Héraklészgyűrűkőzése csorbát szenvedne, talán más mozzanatok is beilleszthetők, némelyek elhagyhatók volnának. H. Barta a sztorihoz nélkülözhetetlen információkkal szolgál, melyeket a cirkusz-dramaturgia, a konkrét előadás kedve szerint lehet színesíteni. Úgy gondolom például, hogy Garat szép verse túl erős költői szöveg ahhoz, hogy szanzonként szerepeljen, dalolva elvész a szöveg árnyalatos gazdagsága. S mint színpadi, mint játékba illeszthető intermédium ter

jedelmesebb is annál, hogy hosszúnak ne hasson. Donelli és Guletti feleségének szerelme szükszavűbb színpadi megjelenítést kap, hogysem a játék kimenetelét végső soron meghatározó mozzanattá felnőhessen. Talán egy szerelmi pantomimmal — vagyis a cirkusz adta lehetőségek szerint elbeszélt betéttel — nyomatékosítható lehetne. Olykor a Porondmester narráló jelenléte is terjedelmesebbnek hat, mint kívánatos lehetne.

De mi az, ami megszabja a kívánalmakat?

Ez nyilván csakis egy előadás lehetne, melyben a színészek alkata, a rendező játékötletei, a scenírozás leleményessége bebizonyítja, hogy a szövegen mit kell igazítani. Jelen szöveggönyv nem a hiányosságaival, hanem

az erényeivel bizonyítja, hogy az általa elbeszélhető sadalmi kritika, szórakoztató színesség és lényegre mutató humor megérdemli, sőt inspirálja is a színpadi munkát, mely az írói törekvéseket folytatni, kiteljesíteni képes.

H. BARTA LAJOS

Szaltó mortále

(A halálugrás)

Komédia két részben,
tizenhárom produkcióban, magánbeszélgetésekkel

Személyek:

PORONDMESTER

CIRKUSZIGAZGATÓ, egykori világszám, 55 éves
CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA, háztartásbeli, 72 éves
CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA, 74 éves

PIHÁK PÁL, Pimpi, tűzrendészeti felelős

GAZDASÁGI IGAZGATÓ

GULETTI, jelenlegi világszám

GULETTI FELESÉGE

SKULEK EMILNÉ, Zsuzsu a táncosnő

KOVÁCS JÓZSEF, azaz Koletti, egykori kutyaidomár

FÜBOHÓC, aki mindig civilben jár

ARTISTA FŐOSZTÁLY VEZETŐJE

VILÁGOSÍTÓ

BÜFÉS

FÓPORTÁS

TÖRPE

KŐZÉPMAGAS diszletezők

MAGAS

POCSEK ELVIRA

DOBOS

ZONGORISTA

FÜGGÖNYHÚZÓ

Továbbá:

Diszletmunkások, artisták, táncosok, zenészek I.

rész.

A függöny mozdulatlan. Sótét

MIKROFONHANG Proológ!

A függöny előtt hirtelen a Porondmester fény sugarban

PORONDMESTER (magyaros díszben, kis ostorral a kezében. Csattint az ostorral. Fennhangon) Hölgyeim és uraim. Elvtársak! Mélyen tisztelt publikum. Ma este, itt, most, egy cirkuszi komédiát mutatunk be önöknek. Két részben, tizenhárom produkcióban, magánbeszélgetésekkel... Én leszel: a magánbeszélgető. Erősítsék meg rekeszizmaikat, töltsék fül könnyzacskóikat, feszítsék meg figyelő idegeiket. (Csend) De mielőtt el-kezdénénk, becsületbeli kötelességem, hogy mihez tartás végett ismertessem a színház négy közleményét. Első közlemény: „Akinak vaj van a fején, kérem, vegye le!” Második közlemény: „Az előítéleteket szíveskedjék a ruhatárba tenni!” Harmadik közlemény: „Szentellenző a jegyszédőknél bérelhető!” Negyedik és egyben a legfontosabb közlemény: „Nem tagadjuk, po- litizálni fogunk; még most idejében fontolja meg, és ha úgy gondolja, adja el a jegyét!” (Elhallgat, körül- néz, vár) Senki ... ? Akkor megkezdjük. (Nagyot csattint az ostorral) ELSŐ PRODUKCIÓ! A CIRKUSZ-IGAZGATÓ ÉNEKE! (Halkan) A Cirkuszigazgató, egy_ kor Donelli, egykori halálugrás-világszám, mostanában, ha kedve tartja, ha van egy kis ideje, beöltözik a régi ezüstflitteres ruhájába, tükör elé áll, és Garai Gábor Artisták című versét énekli. Nagyon szereti. Ez a mániája.

A függöny előtt, baloldalt, tükör előtt a Cirkuszigazgató — Donelli. Ézüstmezben songot énekel

CIRKUSZIGAZGATÓ

Élő csipesz lóg a trapézon
a férfi fejével lefele,
foga közt kettős tárcsa, mintha
mágneses nyelvet öltene.

A vonzás túlsó pólusán függ
s forog a nő — feszül a száj!
Micsoda csók! — Köztük csupasz tér,
tömör csönd s véletlen halál.

Micsoda egymásrautaltság

leng itt ég alatt, föld felett,
micsoda gyakorlott makacs vágy
ment s kockáztat két életet!

Milyen figyelemben forognak

s mily fegyelemben, tudva : csak
együtt szállnak, ha egyikük vét,
mindketten aláhullanak! .. . Ó,

ha így tudnánk összefogni

egymásra bizott szeretők,
mintha folyton fönn szállva, mintha
folytonos zuhanás előtt!

Ó, ha közös dolgok tevői,
így tartanánk egymást, ilyen
végzetes bizalommal egymás,
fogában s idegeiben!

Ezrekbe fogódzók, ha hittél
mondanánk, mint ők odafönn
élik, hogy: a másik ügyéhez
egész létemmel van közöm! ...

Forog, forog a nő a férfi

foga közt — tompul a zene, csak
dob kopog. — Valami gyors vég, bármi
fölordás kellene!

No, most!?! ... Földet ér a mutatvány,
fönn már a taps függőnye leng. S ők
ketten egyetlen groteszk bók
szobrában állnak idelent.

Véget ért a Cirkuszigazgató éneke; egy pillanatig mozdulatlanul áll

PORONDMESTER (gyorsan) Egyik nap, amikor Donelli éppen befejezte énekét, és még a tükör előtt állt, meg-jelent nála a cirkuszi főigazgatóság artista főosztályának vezetője!

Donelli mellett megjelenik az Artista Főosztály vezetője, hóna alatt aktatáska

ARTISTA FŐOSZTÁLY VEZETŐJE (gesztikulál a szabad kezével) Rád gondoltunk...! Bizunk benned és támogatunk... ! A te életed biztosíték arra, hogy ne csalódjunk ... ! Hiszünk benned! És megígérjük, segítünk, teljes felelősséggel, megértéssel veled vagyunk!

Hirtelen elhallgat. A pillanat bemerevedik. A Cirkusz-igazgató és az Artista Főosztály vezető alakja eltűnik

PORONDMESTER (csattint az ostorral) MÁSODIK PRODUKCIÓ! BEVONULÁSI INDULÓ!

Zene, nyitány. Cirkuszi bevonulási induló. A függöny előtt minden szereplő — kivéve a Cirkuszigazgatót — Pimpi tűzrendészeti felelőssel az élen bevonul. Egymás mögött, de egymástól megfelelő távolságban jönnek, a soron következők egy helyben járnak úgy, hogy a Porondmester megfelelően bemutatthassa őket. A bemutatottak a maguk módján meghajolnak. Tőlük kissé elkülönülve, mintás pongyolában, babos kendőben, konyharuhával a kezében a Cirkuszigazgató mamája halad. Ómögötte, mintha nem tartozna a feleségéhez, kockás ing-ben, bő, lötyögő fenekű nadrágban — hóna alatt kis sámlit szorítva — a Cirkuszigazgató papája zárja a sort

(Mint egy kikiáltó) Pihák Pál! Azaz Pimpi! (Hal-kan) Látszatra tűzrendészeti felelős... A Gazdasági igazgató! (Halkan) Felhívom a figyelmüket: imádja a macskanyelv-csokoládét... Guletti! Jelenlegi világ-szám! És a felesége! (Halkan) Úgy szólítják egy-mást, hogy szerelmem, de sohasem voltak szerelmesek egymásba... Kovács József, Koletti, egykori kutyaidomár! (Halkan) De nem jellemző rá a kutyahúség... Skulek Emilné, Zsuzsu a táncosnő! (Halkan) Leginkább az ágyban szeret mozogni... És a másik táncosnő, Pocsek Elvira! (Halkan) Róla majd később... A Főbohóc! (Halkan) Főbohóc, de — furcsa ellentmondás — nem hagyja magát kinevetetni... (Hirtelen) És itt vannak mind a többiek, akiket most nem mutatok be, mert igen gyorsan telik az idő... de ígérem, később sorra bemutatkozunk majd ök maguk, megfelelően... Na siessetek! (A hátralevők most már gyorsan haladnak, egymást lökdösve, de azért egy-egy pózra, meghajlásra megtorpannak. Végül beérkeznek a Cirkuszigazgató szülei. A Porondmester felemeli c hangját) A Cirkuszigazgató mamája! Háztartásbeli! ... És a Cirkuszigazgató papája! (Halkan) A Cirkuszigazgató, bár már túl van az ötvenötödik éven, még mindig úgy szólítja a mamáját, hogy édes anyukám, a papáját pedig, hogy édes apukám! (Még halkabban a még színen levő Cirkuszigazgató szüleiére mutatva) De ök már sehogy sem szólítják egymást. (Hirtelen nagyot csattint az ostorral) HARMADIK PRODUKCIÓ! A MAMA, A PAPA ÉS A GYEREK!

A Cirkuszigazgató szülei eltűnnek, felmegy a függöny.

A színen több részre tagolt. Baloldalt a Cirkuszigazgató lakásának keresztmetszete: szoba, előszoba, fűrdőszoba vé-cével, a vécéajtó a nézőtér felé nyitva, benne kívülről kulcs.

Középpütt a Cirkuszigazgató irodája.

Jobbra a cirkusz próbaterme dobogóval.

Amikor a függöny felmegy, a színen lakásának előszobájában, fekvőtámaszban, gatyában a Cirkuszigazgató. Fölötte a falon plakátok: ő maga fiatal korában, ezüstfletteres mezben, artistaruhában. A többi helyszín üres. A Cirkuszigazgató a játék ideje alatt a helyszíneken szabadon közlekedik — átlép — és ez (mintegy) időmúlást is jelez.

A fény mindig a játész színen, a többi szín sötét

CIRKUSZIGAZGATÓ (alsónadrágban, fekvőtámaszban végzi a gyakorlatot. Izzad, nyög, számol) ...huszonnégy... huszonöt... huszonhat... huszonhét... hu_ szonnyolc ...

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJÁNAK HANGJA (kint-ról, talán a konyhából) Józsikám! (Csend. Majd még hangosabban) Józsikám!! (Sipítva) Jaj, istenem, talán rosszul lett!

CIRKUSZIGAZGATÓ (fektében egy pillanatra felfigyel, de aztán mintha nem is hallaná, fekvőtámaszok tovább. Számol) ... harminckettő ... harminchárom... harmincné ...

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (beszalad a tarkamintás pongyolában, babos kendőben, kezében konyharuha, visszahőköl) Jaj, a szívem, azt hittem, hogy rossz- szul vagy.

CIRKUSZIGAZGATÓ (mintha nem is hallaná, erőlködve tovább végzi a gyakorlatot) ... negyvenegy... negyvenkettő...

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Már megint ezt csinálod, fiacskám?

CIRKUSZIGAZGATÓ (most felnéz. Feketében) Megint, édes anyukám? És ma ötvenig megyek. És ezentúl mindennap ötten többet nyomok. (Visszarántja tekintetét a padlóra) Negyvenhárom... negyvennégy... negy- venöt . . . negyvenhat . . . negyvenhét . . . (Már alig bír-ja, liheg, lassul a mozdulata) Negyvennyolc... negy- venkilenc (Hosszú szünet) ... ötven ... (Feláll, kapkodva szedi a levegőt, nem tud megszólalni)

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Megörültél, fiacskám?... Hát tényleg, drága Józsikám? ... Vén korod.-ra örültél meg? Mit erőlteted magad, ha nem megy?

CIRKUSZIGAZGATÓ (ingerülten, hirtelen) De megy, anyuka?

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Megint rosszul leszel a sziveddel és ápolhatlak... A szived, Szívem. (Csend) Jaj, a szívem.

CIRKUSZIGAZGATÓ Ne ápolj. Hagyj megdögleni, anyuka ... Még az is jobb?... de én nem tudok tovább lógó fasszal ülni és nézni a plafont, mint apuka!

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Jaj, hogy beszélsz, Józ- zsikám. Szép nyugdíjad van. Kitüntetéseitek vannak.

CIRKUSZIGAZGATÓ Hagyjuk ezt, anyuka... Megint ezt kezdi, anyukat?

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Miért? Nem így van, Józsika'?

CIRKUSZIGAZGATÓ így van. Maga talpalta ki, anyuka.

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Mit, Józsika?

CIRKUSZIGAZGATÓ Karkedvezménnyel mentem nyug- díjba, ötvenévesen. Erre nem emlékszik'? Maga tal- palta..., Hát már erre sem akar emlékezni?! Az ér- demeimre való tekintettel... De nem bírom már to- vább így ... értse meg, anyuka.

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Megérdemelted. Dolgoztál eleget életedben... Mások nem érdemlik meg, mégis mennek... (Büszkén) Te emberek életét mentetted meg ezerkilencszáznegyvennégyben.

CIRKUSZIGAZGATÓ Csak egy emberét, anyuka. Csak egyet bűjtattam a cirkuszkocsiban... Már nem emlékszik?... a többit megtiltotta. Hatan voltak, a többit elkergette.

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Ha nem egyet bűjtatsz,

hanem hatot, nagyon veszélyes lett volna, az az egy

is meghalt volna. És te is... És így sem haltak meg.

Meghaltak? A többi ötöt megmentette más. Na látod.

Nem tehetsz magadnak szemrehányást.

CIRKUSZIGAZGATÓ Megint ezt is kezdi, anyuka?

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Mit kezdek?

CIRKUSZIGAZGATÓ A régi lemezt. És maga sem hiszi...

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Szóval hazudok! Hazudik az anyád!

CIRKUSZIGAZGATÓ Nem azt mondtam, anyuka. Csak azt

mondtam, hogy maga sem hiszi. CIRKUSZIGAZGATÓ

MAMÁJA Hát jó! Hazudok neked.

CIRKUSZIGAZGATÓ Nem azt mondtam. Mindig mindent

félre magyaráz, anyuka.

Csend

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (hirtelen) Feltettelek. Téged feltettelek.

CIRKUSZIGAZGATÓ Tudom. (Felindultan) Meg aztán apukát is feltette. Meg aztán megint engem is fél-tett! (Elhallgat, az indulattól felizgatva aritmikusan kapkodja a levegőt)

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (ijedten a Cirkuszigazgatóhoz bújik, simogatja a szíve tájékát) Nyugalom, a szíved, Szívem.

CIRKUSZIGAZGATÓ (halkan) Nem volt nekem semmi bajom a szívemmel, anyuka. Maga intézte el, hogy az érdemeimre való... nyugdíjazzanak, mert baj van a szívemmel.

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (tovább *masszírozza a fia szívét*) Csak nyugodtan.

CIRKUSZIGAZGATÓ Azóta van baj a szívemmel. (Hirtelen) *Én nem akartam elmenni. Még én voltam a legjobb a szaltó mortáléban, a halálugrásban. Biztos volt a kezem, jó a szívem.*

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (tovább *masszírozza*) Csitt... csitt, csak nyugodtan ... De látod, kiderült, hogy a szíved.

CIRKUSZIGAZGATÓ Mi derült ki? Attól hülyültem meg, anyuka... azóta érzem, amióta nem csinálok semmit, csak lógotom...

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (fia *szívéről a fia szájához rántja a kezét*) Csitt. Nyugalom. A szíved, Szíved.

CIRKUSZIGAZGATÓ Apát is előbb nyugdíjaztatta. Őt az érdemeire való tokintettel. Egy ember büjtatásából két nyugdíjaztatás. Haha! Őneki is kijárta. Pedig ő ott sem volt. Külföldön turnézott. Hahaha!

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (zokogni kezd) Jaj, istenem, istenem, te drágaságom. Mit tudsz te ! ... Mit tudsz te arról, hogy hogyan félti egy anya a családját. Ha gyereked lenne, tudnád, jól tudnád, Józsikám.

CIRKUSZIGAZGATÓ Tudnám? Honnan tudjam, anyuka, amikor még megnősülni sem engedték, anyuka?

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (még *mindig szipog*) Csak téged féltettelek, hidd el, féltettelek mindig, hogy kihasználnak a nők, amilyen lány *arany* szíved van, Józsika.

CIRKUSZIGAZGATÓ (hirtelen) *Elég volt, anyuka! (Indulatosan kirántja magát anyja karjaiból. Kirántja a kulcsot a vécéajtóból — és besietne)*

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (ő is hirtelen) *Mi van?*

CIRKUSZIGAZGATÓ Vécézni kell! CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Add ide a kulcsot. (Ki-
veszi fia kezéből a vécé kulcsát) És hagyj nyitva az ajtót. Még rosszul leszel a szíveddel és nem tudsz ki-

CIRKUSZIGAZGATÓ (hirtelen *elindul a fürdőszobába, gatyában leül a vécé tetejére. Hadonászik*) *Én világ-szám voltam!*

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (háttal a nyitott fürdőszobaajtónál áll, kulccsal (t kezében) A legnagyobb világszám, Józsikám!

CIRKUSZIGAZGATÓ (indulatosan tovább *gesztikulálva*) Donelli, a halálugrás!

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA A legeslegnagyobb, fiacskám! ... Csak nyugodtan végezd a dolgod, fiacskám!

CIRKUSZIGAZGATÓ (keserű nevetéssel) Régen. Egy-kor. Egykoron!

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Csak nyugodtan. Ne erőltesd magad... A dicsőség megmarad. Azt nem l'e_ lejtik el. Az megvan örökre... Csak nyugodtan. (A szoba felé tekint a bevetetlen ágyra) Végezd csak ... Ha kell valami, kiabálj, itt vagyok... beágyazok ... (A kulcsot zsebre teszi, bemegy a szobába, ágyazni kezd)

Ebben a pillanatban, más oldalról, megjelenik a Cirkuszigazgató papájának a feje. Folyton féltő öregember

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA (halkan) Bement?

CIRKUSZIGAZGATÓ Be... Jöjjön már! Ne féljen folyton, édes apuka!

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA (lassan, lapulva közeledik, hóna alatt az elmaradhatatlan kis sámlit) Vissza-fektetett az ágyba, hogy pihenjek tovább, de én nem vagyok fáradt... (Háttal megáll a nyitott fürdőszoba-ajtónál) Ülősz?

CIRKUSZIGAZGATÓ Ülök.

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA (beles) Vécézel?

CIRKUSZIGAZGATÓ Nem. Csak ülök... Csak elegendő volt a veszekedésből... Bejöhetsz, apuka.

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA (körülnéz, bemegy ő is a vécébe. Megáll, felsóhajt) Itt legalább nyugalom van... Alig vártam, hogy jöhessenek. (Topog) Dupla vécé kellene. Leülhetnénk együtt itt, és elbeszélget-

hetnénk nyugodtan ketten a régi időkről... Hallottam, hogy voltak olyan grófok. vagy hercegek... ahol két vécé volt . és egyszerre mentek... (Köhint) Hallottam, megint összekaptatok.

CIRKUSZIGAZGATÓ Össze.

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA Tudom, miért van. Mert nem akar elengedni ... (Álmodozva) Pedig... istenem... de jó volna még egyszer. (Csend) A cirkusz! A manézis!... A kupola ! (Lemondóan) Irigyellek. (Aztán hirtelen) Emlékszel, fiam, mit műveltünk mi!... Hármaspörgés ! Azt mondták, ilyen nincs ! És mi a halálugrásban megcsináltuk! (Vagdalózik) Hopp-ló-hó! Hopp! Zúgott a vastaps.

CIRKUSZIGAZGATÓ Emlékszem... Ne álljon itt ... üljön le a kis sámlira, apuka.

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA (lassan *leteszi a sámlit, leereszti hátsó felét a kis sámlit szélére, éppen elhelyezkedne, már jól érezné magát — amikor a Cirkuszigazgató mamája már éppen végzett az ágyazással és kiabál*)

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Józsikám ... Nem vagy rosszul, Józsikám?!

Cirkuszigazgató papája felugrik a sámliról, a hóna alá kapja

CIRKUSZIGAZGATÓ (kiabál) Nem!... (Az apja felé)

Hová megy... maradjon nyugodtan, apuka.

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA Nem akarok vele találkozni... szervusz...

CIRKUSZIGAZGATÓ Szervusz, apuka.

A Cirkuszigazgató papája, amerről jött, arra gyorsan el

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (megint kiabál, már az ágytakarót igazítja) *Jövök már! (Felegyenesedik, el-indul. A mellette álló szekrényről a kezében levő konyharuhával letöröl egy kis port, aztán a szekrény sarkán végighúzza a mutatóujját is, majd az ujjja hegyét lenyalja)*

CIRKUSZIGAZGATÓ (hirtelen feláll, megrántja a víz-tartály zsinórját. Zuhog a víz)

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (kijön a szobából) Végeztél?

CIRKUSZIGAZGATÓ (nem válaszol, kijön a vécéből, és szinte az anyjába ütközve, átmeleg a szobájába oda, ahol a mamája most vetette be az ágyat —, öltözködik)

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (a Cirkuszigazgató után visszasiet, és a szobában előtte topog) Még megmondhatod. Még nem késő. Visszamégy a minisztériumba, és megmondod, aludtál rá, mégsem vállalod. A szíved.

CIRKUSZIGAZGATÓ (öltözködik, felrántja a nadrágját)

Vállaltam. Szükségük van rám. Megyek. CIRKUSZIGAZGATÓ

MAMÁJA Jaj, istenem! Mindig ilyen voltál... Hát értsd meg,

én csak jót akarok. Más örülne, hogy nyugodtan maradhat.

Más örülne.

CIRKUSZIGAZGATÓ (öltözködik, köti a cipőfűzőjét) Én nem.

Nekem így tyúkszem nő a seggemen. CIRKUSZIGAZGATÓ

MAMÁJA Te akarod megmenteni azt a cirkuszt? Azt hiszed,

te vagy a Szent József? Vagy Isten?

CIRKUSZIGAZGATÓ (felnéz a cipőfűzés-guggolásból) Hogy jön

ide a Szent József. Az Isten? CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA

(hirtelen, minden átmenet nélkül felzokog, és a konyharuhát a szeméhez kapja) Istenem! Istenem, én már nem bírom

tovább. Mindig jót akartam, és mindig ezt kapom érte ... én...

én ezt már nem bírom sokáig!... (Csend. Zokogás. Majd

váratlanul — egy pillanat alatt — abba-marad a zokogása,

felnéz a konyharuha mögül, és támadó) Akkor voltam

bolond, amikor férjhez mentem, amikor gyereket szültem.

Micsoda artista lehettem volna! Fenn a trapézon... Minek

kellott nekem feláldozni?! ... Abbahagytam. Feláldoztam

magam értetek!

CIRKUSZIGAZGATÓ (a nadrágsziccét gombolja) Ugyan,

anyuka, neked tériszonyod volt. Még egy sámlin is. Apuka

mesélte.

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Hazudik!
CIRKUSZIGAZGATÓ És te akartál hozzámenni. Apuka mesélte. Te ólalkodtál mindig körülötte.
CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Hazudik!
CIRKUSZIGAZGATÓ Te nem hagyta békén, Elvetted magad. Elvett. És tudod, miért?... Most már megmondom. Mert nagyon szerette a papádat. Ot szerette, és azt hitte, te is olyan leszel, mint ő. Micsoda artista volt! ... Hogy ugrotta a szaltó mortálét! Senki ügy, azelőtt se, azóta se, soha. Es micsoda világcirkuszt csinált. A semmiből..
CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Istenem, a nagyapád. Felbolygatod még a nagyapád emlékét is.
CIRKUSZIGAZGATÓ (határozottan) Es most én fogok világcirkuszt csinálni. Abból a kócerájából. Én! (Szuszsant, és hirtelen, de az idegességtől elfülő hangon) Hát megnéztem őket... hát ... hát... hát a zsonglőr ... a zsonglőr két labdával dolgozik... Kettővel!
CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (szipogva) Na és? Mi közöd hozzá?
CIRKUSZIGAZGATÓ Mi az, hogy mi közöm hozzá? Mi az, hogy na és ? ! ... Két labda! És minden előadáson abból is leejt egyet.
CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (ártatlanul) Na és?
CIRKUSZIGAZGATÓ (már nem bírja tovább, felrántja a kabátját) Szervusz, anyuka. (Elindul és menet köz-ben a kezébe kapja a széken levő, kikészített akt-táskáját)
CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Hová mégy?
CIRKUSZIGAZGATÓ (megtorpan, visszanéz) El.
CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Hát a reggeli?
CIRKUSZIGAZGATÓ Nem kell.
CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (a fiához szalad, átöleli) Egyél. Éhen maradsz. Gyomorfekélyed lesz. (Hirtelen) Ne menj ! A szíved, fiam. Tönkre akarsz tenni? Féltlek. Légy tekintettel az anyádra.
CIRKUSZIGAZGATÓ (indulna)
CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (nem engedi, a fia elé áll) Minek veszel ilyen nagy terhet magadra? Én meghalok, ha te meghalsz, fiam. (Hirtelen) Jaj, rosszul vagyok. (Bezuhan a háta mögött álló fotelba. Nyögve, mint egy üzenet) A szívedre vigyázz, Szívem.
CIRKUSZIGAZGATÓ (egy ideig mozdulatlanul áll az anyja előtt. Majd megindul kifelé) CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Jaj, a szívem, Szívem. CIRKUSZIGAZGATÓ (megtorpan, aztán mégis kimegy) CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (felugrik. Dühös) Át-között kölyök ! Mégis elment.
CIRKUSZIGAZGATÓ (hirtelen visszalép) CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (visszazuhan a fotelba)

A színpadkép bemerevedik

PORONDMESTER (hirtelen előlép. A Cirkuszigazgató mamája felé fordul) Asszonyom ... Ébredjen ... Kérdezhetnék valamit? ...
CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (kinyitja a szemét, fel-áll a fotelból, és a Porondmester felé lép. Határozottan) Tessék.
PORONDMESTER Miért nyugdíjaztatta korengedmény-nyel a férjét?
CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Nekem nincs nyugdíjam. Ha lezuhan a trapézról, itt maradok minden nél-kül.
PORONDMESTER Értem... És a fiát?
CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Én túlélem a férjemet. Ha a fiam azután zuhan le, megint itt maradok támasz nélkül... (Gyorsan) Most azért kell vigyáznom a szívére. (Visszamegy a fotelhoz, visszaesik bele)

Pillanatnyi csend

PORONDMESTER (most az eddig mozdulatlanul álló Cirkuszigazgatóhoz fordul) Donelli úr! Rosszul van az édesanyja, miért hagyja itt?!

Most a Cirkuszigazgató lép a Porondmester felé

CIRKUSZIGAZGATÓ Már ismerem. Nem engedett meg-nősülni sem. Fiatalkoromban, amikor randevúra

mentem, akkor is mindig rosszul lett, és én nagyon sajnáltam. És egy idő után már nem is mentem randevúra. Megtanított az önkielégítésre.

A lakás-szín elsötétül

PORONDMESTER (hirtelen nagyot csattint az ostonnal) NEGYEDIK PRODUKCIÓ! A CIRKUSZIGAZGATÓ .ÉS AZ O ELSŐ LÁTOGATÓI!

A Cirkuszigazgató belép a cirkuszigazgatói irodába. A cirkusziroda falán színes, régi plakátok. Az előtérben egy íróasztal, szék. Oldalt négy fotel, kisasztal. Az író-asztalon telefon. A Cirkuszigazgató megáll, körülnéz — először van itt —, lassan az íróasztalra teszi akatatóskáját, leül az íróasztal mögött álló székre. Csend.

Kopogás

CIRKUSZIGAZGATÓ (karórájára néz) Tessék!
SKULEK EMILNÉ (negyvenéves táncosnő, túlzottan kifestve, művirággal díszített hordókalapban, testhez feszülő ruhában, kezében virágcsokorral be. Színpadi mozdulattal megáll) Jó napot, igazgató úr ... Bocsánat, hogy így bejelentkezés nélkül... Bocsánat... De én szerettem volna elsőként üdvözölni ... Engedje meg, hogy elsőként üdvözöljem. Hogy kinevezték hozzánk cirkuszigazgatónak, igazgató úr... (Lép egyet előre) Bocsánat, Skulek Emilné vagyok... Zsuzsu, a tánc-karból ... (Még előbbre lép, az íróasztalhoz, f elemeli és átnyújtja a virágcsokrot) Fogadja szeretettel, igazgató úr.
CIRKUSZIGAZGATÓ (feláll, átveszi a virágcsokrot, és anélkül, hogy a virágcsokorra tekintene, azonnal leteszi az asztalra) Köszönöm.
SKULEK EMILNÉ (nagy lélegzet után hirtelen) Igen sok jót hallottam magáról, igazgató úr. Hogy világ-szám volt halálugrásban, a szaltó mortále, ha jól mondom. Szóval, én megtudtam, szóval tegnap valaki meg-súgta, hogy ma jön, hogy ma elfoglalja az igazgatói széket és rendet csinál itt. Hogy szóval, világszámot ebből a kuplerájából. (Hirtelen) Bocsánat. (Kis szünet. Majd halkabban) Szóval, van valakim az Artista Fő-osztályon, és ő mondta, hogy majd Maga, ön...

Hirtelen kopogás, és választ sem várva — bezuhan Pimpi, a cirkusz tűzrendészeti felelőse. Öreg. Fején régi harctéri rohamsisak, nyakában madzagon nagy hatótávolságú látszó lóg, lábán csizma, hóna alatt vastag dosszié

PIMPI (nem köszön, azonnal hirtelen, határozottan Zsuzsuhoz) Hivatalos ügyben jöttem. Hagyjon magunkra, Skulekné!
SKULEK EMILNÉ (megszéppenne a Cirkuszigazgatóra, majd a tűzrendészeti felelőse néz, és mert a Cirkusz-igazgató egy szót sem szól — nem is szólhat, még nem érti a helyzetet —, halkán köszön) Viszontlátás-ra, igazgató úr... (és tekintetét kapkodva el)
PIMPI (hirtelen a Cirkuszigazgatóhoz) Kérem! Skulek-né egyetlen szavára se adjon. Ez egy gennygóc!
CIRKUSZIGAZGATÓ (értetlenül) De kérem! ...
PIMPI (mintha az igazgató szavát nem is hallaná) Így igaz. Majd Ön is meg fogja tapasztalni. És, kérem, ha bárkiről bármilyen információra van szüksége, szíve-sen állok rendelkezésére. Én mindenkiről tudok mindent. Én húsz éve vagyok itt. Nálam kartotékozva vannak.
CIRKUSZIGAZGATÓ Köszönöm. De magam szeretnék meggyőződni...

PIMPI (közbevág) Kérem, kérem. Bocsánat. Én csak megemlítettem. (Előrébb lép, gyors mozdulattal ki-nyitja a dossziét, és a Cirkuszigazgató elé az íróasztalra teszi) Tessék kérem aláírni ! Rozetti, a zsonglőr tegnap dohányzott az öltözőben. Ez tilos, kérem. Tűz-rendészeti! Jegyzőkönyveztem. Feljelentem. A cigarettacsikket is megtaláltam nála. Ráült, amikor be-léptem az öltözőbe.

CIRKUSZIGAZGATÓ (nem mozdul, csodálkozva néz) PIMPI (villámgyorsan) Bocsánat, még be sem mutatkoztam ... Engedje meg, hogy bemutatkozzam. Én va-

gyok a cirkusz tűzrendészeti felelőse. *(Elkapja a Cirkuszigazgató kezét, megrázza) Pihák Pál...* De mindenki csak így hív: Pimpi. Ez a művésznevem. *(El-engedi az igazgató kezét)*

Kis csend

CIRKUSZIGAZGATÓ Maga artista?

PIMPI Voltam. Világszám! Pimpi a távcsöves gyertya-- lövő. *(Csend) Nem hallott rólam?* CIRKUSZIGAZGATÓ *(a kínos szünet után) Valami rémlik.*

PIMPI *(rácsap a szóval)* Na látja! Húszperces vastapsot kaptam mindig. És a többiek mindig gyűlöltek ezért. Irigyeltek. A tehetségtelenek! *(Hirtelen elfordul, fel-kapja a látsövet, a szeméhez szorítja, kifelé néz. Csend. A látsövet lassan visszahengedi, az igazgató felé fordul)* Én mindig nagyon tudtam bánni a lát-csövel és a puskával. A számom, ha emlékszik, lát-csövel *(mutatja)* néztem a célt, a gyertya lángját, és hónaljból löttem le a kanócot Puff!... puff! ... *(Legyint)* De aztán... remegni kezdett a kezem és abbahagytam. Ha nem megy, nem megy. Egy művész-nek tudni kell abbahagyni. Tudni kell mikor abba-hagyni! A csúcson hagytam abba. *(Hirtelen ismét kifelé fordul, felkapja a látsövet. Csend. Majd ingerülten)* Az anyádistenit! Most rajtakaptalak. Most nem szabadulsz! *(Leengedi a látsövet, jegyzetfüzetet, ceruzát ránt elő, jegyez. Elteszi a kellékeket. Cirkuszigazgatóhoz)* Most rajtakaptam a tűznyelőt. Láttam az ablakon keresztül... Kérem, már hetek óta érzem, hogy szivarszagú az öltözője. Hogy tilos helyen végez nyíltláng-tevékenységet. És nem sikerült rajtakapni. Hát most láttam... igenis láttam... a tűznyelő, kérem, lenyeli a szivart. Feljelentem! *(Bizalmasan)* Kérem, itt nagyon fontos a tűzvédelmi tevékenység. Minden gyűlékony. Ha egyszer kigyullad a cirkusz, kész, hamu lesz. az egész!

CIRKUSZIGAZGATÓ *(karórájára pillant, feláll az írő-asztaltól, búcsúzni szeretne. De akkor Pimpi hirtelen lekasztja nyakáról a távcsövet és a Cirkuszigazgató szeméhez löki)*

PIMPI Nézzen bele, igazgató úr. Milyen egy gukker ez! Ilyen gukker kevés van az országban.

CIRKUSZIGAZGATÓ *(egy pillanattig a távolba néz a látsövel, majd ellép a Pimpi által tartott gukker mögül)* Kiváló. Ez egy katonai látszó.

PIMPI Az! ... Látom, hogy ért hozzá, igazgató úr.

CIRKUSZIGAZGATÓ Én is voltam katona.

PIMPI Tudom. Láttam a járásán. Egyenes tartás. Kemény léptek.

CIRKUSZIGAZGATÓ Hol látta maga az én lépteimet?

PIMPI Amikor jött. Én már reggeltől figyeltem a gukkerrel, hogy mikor jön. Vonattal jött Semlyénből, ahol lakik. A vasútállomástól a főutcán jött át. Aktatáskával. *(Az íróasztalra mutat)* Ezzel... A sarkon be-ment az eszpresszóba, ivott egy kávé, és két forint borraivalót adott a kávéfőzőnek.

CIRKUSZIGAZGATÓ Hát ezt is tudja?

PIMPI Tudom. És azt is tudom, hogy mielőtt kijött a presszóból, bement a klotyóba vizelni.

CIRKUSZIGAZGATÓ *(elmosolyodik)* Hát, gratulálok.

PIMPI *(büszkén)* Köszönöm. *(Fellelkessedve, hirtelen öt-lettel)* És tudja mit, ha bármikor szüksége lenne a távcsőre, csak szóljon, magának mindig kölcsönadom. Jó, ha a cirkusz vezetői összetartanak.

CIRKUSZIGAZGATÓ Az jó... Köszönöm.

PIMPI Majd tapasztalni fogja, hogy sok mindenre használható. Nagyon fontos eszköz. A múltkor *(a látsőre mutat)* ezzel mentettem meg egy kicsi gyereket.

CIRKUSZIGAZGATÓ Mit?

PIMPI A lakásommal szemben a második emeleten lakik egy család, és ott mentettem meg. CIRKUSZIGAZGATÓ Maga a lakásából is gukkerezik? PIMPI *(büszkén)* Igen... Szóval a lakásommal szemben

a második emeleten lakik egy család, az anya gyes-en van. A múltkor otthagya egyedül a csecsemőt, és le-ment vásárolni.

CIRKUSZIGAZGATÓ És?

PIMPI És? Azonnal hívtam a tűzoltókat és feltörték az ajtót.

CIRKUSZIGAZGATÓ Miért? Történt valami?

PIMPI Nem. De történhetett volna. Például beszorul a

gyerek feje a rács közé, vagy szivárog a gáz, vagy...

CIRKUSZIGAZGATÓ De nem történt semmi.

PIMPI Nem. *(Büszkén)* Megelőztem. CIRKUSZIGAZGATÓ

(most már komoly gyanút fog)

Mondja... mi mindenre használja még ezt a látsö-
vet?

PIMPI *(úgy érzi, partnerre talált, egyre büszkébb)* Sok mindenre. *(Csend. Majd komolyan)* Például... attól függ, hogy milyen szempontból kérdezi.

CIRKUSZIGAZGATÓ *(erőtlenül, tétován, és csak hogy monjon valamit, de nem tudja, hogy ezzel milyen zsilipet nyit meg)* Általános szempontból.

PIMPI *(összecsapint tekintetét, nagy bizalmat és beavatottságot sejt)* Ja, vagy úgy!... Hát először is, mindenképp ki kell nyilvánítanom, hogy én hasznos tagja vagyok a társadalomnak. Én mindenkiről mindent feljegyzek és elküldöm az illetékeseknek. Hogy mindent tudjanak és rend legyen.

CIRKUSZIGAZGATÓ Miért? Nincs rend?

PIMPI *(belelendül)* Minden lehet. Mindent el lehet képzelni. Például a lakásommal szemközti házból valaki elmegy és valahol megöl valakit. És azt állítja, hogy alibije van, otthon volt. De az én jegyzeteimből meg-állapítják, hogy azon az estén nem volt otthon... Vagy a szemközti házban titkos összejövetel van...

CIRKUSZIGAZGATÓ Mi?

PIMPI Szervezkedés.

CIRKUSZIGAZGATÓ Ugyan. Volt már ilyen?

PIMPI Nem. De én már sok mindent láttam, megértem...

Ezzel a gukernel még a szájakról is le tudom olvasni ... még a rádió skálabeállítójáról is meg tudom állapítani, hogy ki mit hallgat. Ez egy speciális gukker.

Csend

CIRKUSZIGAZGATÓ Mondja... (Töpreng) ...Pi... PIMPI Pimpi.

Szólítson csak nyugodtan Pimpinek, igazgató úr.

CIRKUSZIGAZGATÓ Szóval... mondja csak, Pimpi, maga

tulajdonképpen mióta gukkerezik?

PIMPI Ó, hát ez már nagyon régi dolog. Amióta eszmélek, azóta... Nagyon régen kezdődött, az első világháborúban. Észrevette a parancsnokom, hogy igen jó szemmértékem van. Nahát, akkor én lettem a be-mérő. Én mértem me a lövési távolságokat. Szemmel. Azt mondtam: kétszáztiz méter az ellenség! (Begerjed) Beállították az ágyút kétszáztizre, be a gyutacsot, be a löport, be a golyót, tűz! ... Mindig pontosan talált. Sohasem tévedtem. Hullottak a népek! Kítüntetést is kaptam érte!

CIRKUSZIGAZGATÓ Az igen. Gratulálok. És amikor véget ért az első világháború?

PIMPI (kicsit szomorúan) Akkor egy kis szünetet tartottam. (Majd hirtelen) De aztán jött a második világháború! És akkor már voltak jó gukkerek, és én gukker lettem. (Hadonászik) Négyezszázötvenkettő, tűz! Ötszázhatvannyolc, tűz! Ezernegyven, tűz! (Hirtelen csend) Aztán, amikor vége lett ennek is, akkor vissza-mentem a falumba, és megint gukkeres lettem.

CIRKUSZIGAZGATÓ Akkor már béke volt.

PIMPI Az volt. De gukkeres .az mindig kell! Amikor vége volt a háborúnak, megőriztem, hazavittem onnan a gukkert, hátha jön a harmadik, aztán kell. De nem jött. De a gukker azért mégis kellett. Én lettem a falumban .a figyelő. Felmásztam a templomtoronyba, aztán onnan néztem, mikor jönnek a téesszervezők, aztán riasztattam a népet, és mindenki el... De aztán mégis lett téesz.

CIRKUSZIGAZGATÓ (a kérdéssel sürgetné a beszélgetés befejezését) És .akkor magát menesztették, és így lett céllovó.

PIMPI Engem? Engem ugyan nem. Csak a községi ta nácselnőkö, én néhány kulákot. Én adtam meg a névsorukat. Én maradtam. Es akkor másra kellettem.

CIRKUSZIGAZGATÓ Mire?

PIMPI Hát akkor a téesznek ... Akkor megint felmentem a templomtoronyba, gukkereztem, és akkor a té-

eszelnöknek néztem, hogy mikor jön az országúton motorral a revizor... mikor jönnek autóval a megyétől. Aztán jeleztem, és főztük a malacpörköltet, birkapörköltet, vagy bornyút. Mikor mit, ki mit szeretett. (Csend) De aztán pechem lett. A tészelnőket is menesztették, túl sok bornyút vágott, és akkor elküldtek velem engem is. És akkor kezdtem gyakorolni a gukkeres gyertyalövést. (Felkapja a látsóvet, csipőből mutatójával ló) Puff! . . . puff! . puff! . . . (Leengedi a látsóvet. Hosszú csend. A karórájára néz) Elnézést ... Kérem, legyen szíves írja alá a jegyzőkönyvet. Tíz órára be kell vinnem a kerületi tűzoltóparanesnokságra a feljelentést.

CIRKUSZIGAZGATÓ (hosszan nézi Pimpit) Olyan sürgős? PIMPI Olyan.

CIRKUSZIGAZGATÓ (előhúz egy golyóstollat, aláírja a jelentést) Tessék.

PIMPI (összecukja és felkapja a dossziét) Köszönöm. (Majd hirtelen megfordul, kirohan, és hallani, amint erőteljesen becsukja az ajtót)

CIRKUSZIGAZGATÓ (egy pillanatig mozdulatlan, majd felnevet. Rázza a röhögés)

Belép — szinte észrevétlenül — Kovács József, az egykori kutyaidomár. Idős, két munkaköpenyben. Megáll, nézi a nevető Cirkuszigazgatót, és maga is elmosolyodik. A Cirkuszigazgató nem veszi észre a másik jelenlétét., gondolatban még az eltávozott tűzrendészeti felelősnél tart — és nem szűnik hosszú nevetése

KOVÁCS JÓZSEF (egykori kutyaidomár tekintete még mindig a Cirkuszigazgatón, nem tud betelni vele. Majd megszólal halkán) Donelli ... (Aztán hangosabban) Donelli!

CIRKUSZIGAZGATÓ (lassan most eszmét, abbahagyja a nevetést, mereven, hosszan nézi a megjelentet. E. felkiált) Koletti!... Koletti, a kutyaidomár! (Egyszer-re indulnak, és egyszerre ölelik, szorítják egymást)

KOVÁCS JÓZSEF Donelli!

CIRKUSZIGAZGATÓ Koletti!... Mutasd magad, öreg. Régen láttalak.

KOVÁCS JÓZSEF Donelli, megvagyok... De örülök.

CIRKUSZIGAZGATÓ Én is. Hát megint összekerültünk.

KOVÁCS JÓZSEF Azt hittem, hogy meg sem ismeresz.

Igazgató lettél.

CIRKUSZIGAZGATÓ Marhaskodsz, Koletti?

KOVÁCS JÓZSEF Nem. Komolyan mondom.

CIRKUSZIGAZGATÓ Téged, öreg? Te adtál nekem nevet.

Emlékszel? Ezt mondtad: „Donát Ferenc a ha-

lálugrás — így, így ez pimf.” Azt mondtad... a szaltó

mortále! — így szétverik a sátrat.”

KOVÁCS JÓZSEF Így volt, Donelli Dobpergés, világ-
szám!

CIRKUSZIGAZGATÓ Így. Istenem.

KOVÁCS JÓZSEF Szép voltál az ezüstofflitteres mezben.

A nők megőrültek érted. Irigylteltek. CIRKUSZIGAZGATÓ Ugyan, Koletti. Sosem kellett egy sem.

KOVÁCS JÓZSEF (huncutul) Bánod?

CIRKUSZIGAZGATÓ Hagyjuk.

KOVÁCS JÓZSEF (rábólint. Majd kicsit bemerevedve) Szóval, azért jöttem, hogy gratuláljak neked. CIRKUSZIGAZGATÓ Köszönöm.

KOVÁCS JÓZSEF Nem lesz könnyű dolog. De már rá-ferne erre a...

CIRKUSZIGAZGATÓ Tudom.

KOVÁCS JÓZSEF És ne gondold egy percig se, hogy én valamit is akarok tőled. Nem azért jöttem. Nincs szükségem semmire. Megvagyok. CIRKUSZIGAZGATÓ Tudtam, hogy itt vagy, de mit csinálsz? Nem vagy a porondon.

KOVÁCS JÓZSEF (mosolyogva) Én vagyok a kellék-tár... (Imitálja, amit mond) Labdák, állványok, pávatollak, fűzők, bugyik, flitterek

CIRKUSZIGAZGATÓ Hát a kutyaidomítás?

KOVÁCS JÓZSEF Semmi. Én is nyugdíjba mentem. És mint nyugdíjas, elvállaltam ezt... Nem baj. Tudod te jól, nem voltam én sosem egy nagy lumen... Idő-kitöltő voltam mindig két szám között, amíg átdíszleteztek.

CIRKUSZIGAZGATÓ És nem hiányzik?

KOVÁCS JÓZSEF Nem. Nem voltam művész. Kenyér

kellett és kész. (Ötlettel gúnyolja önmagát, leguggol)

Adj pacsit a bácsinak... kopogj ötöt... és most tán-

colunk ... szabad, kutyakisasszony? (Énekel, tán-

col a nem létező kutyával, majd legyint, felnevet)

CIRKUSZIGAZGATÓ (vele nevet) Maradtál a régi, KOVÁCS

JÓZSEF Maradtam. Én maradtam. (Csend) De

egyet mondok. Itt nagyon vigyázz. Furcsa egy népség.

CIRKUSZIGAZGATÓ Tudom. Artisták.

KOVÁCS JÓZSEF Artisták?... Láttam, itt volt nálad Pimpi.

Arra vigyázz. Az mindenkit feljelent. Így éli ki a tehetségtelenségét. Tehetségtelen volt mindig, és bosszúból mindig feljelentette a tehetségeket.

CIRKUSZIGAZGATÓ (ismét feltör a nevetése) Tudom.

(Karórájára néz) Bocsáss meg, megbeszéltem a gazda-sági igazgatóval, hogy a próbateremben tizkor meg-nézek néhány produkciót.

KOVÁCS JÓZSEF (most belőle tör fel a nevetés) Produkciót?

(Mint egy bohóc-kikáltó) Produkcióóóó! (Es kiabálva indul)

Mögötte — a játékba bekapcsolódva — a Cirkuszigazgató kiabál. Libasorban vonulnának kifelé... De hirtelen megjelenik előttük Pimpi tűzrendészeti felelős feje

PIMPI (határozottan) Mindent hallottam! (Kovács József

kutyaidomárra bök) Te árulkodtál rám!

A cirkusziroda-szín bemerevedik

PORONDMESTER (hirtelen előlép. Pimpi tűzrendészeti felelős felé fordul) Jó napot, főtűzrendészeti felelős úr. PIMPI (előrejön a Porondmester felé) Jó napot, főporondmester úr! (Meghajol) Parancsol talán valamit? PORONDMESTER (gúnyyal) Parancsolni... én magának? Talán csak egy szerény kérésem lenne. Magyarán meg nekem viselkedésének okát, valamint állandó fenn- és megmaradásának titkát.

PIMPI Ó, jó kérdés. O, nagyon szívesen. Hiszen én mindig hajlandó volt tanulni a bölcsektől. Hallgass hall (Közelebb lép) Nézz, nem vagyok én hülye. Csak egy kicsit rájátszok. Így aztán sosem tudják, mennyire vagyok lökött (mutatja) és mennyire más. Megfelelően egyensúlyozok, Ez a fontos. Ez mindig bevált. Nem tudnak mit kezdeni velem; mikor beszélnek komolyan és mikor nem. A teljesen hülyét mindig seggbe rúgják, a teljesen józant pedig túl komolyan veszik. Egyik sem jó... (Csend) És a másik fontos tudni: mindig támadni! Én mindig támadok. Ezt már megtanul-tana gyerekkoromban és az első világháborúban. A másiktak így védekezni kell — és nem nekem —, ez idő, és így időt nyerek. Mindig. És így szépen, nyugodtan telik el az életem. (Hirtelen felkiált) Te árulkodtál rám! ... te Kovács József kutyaidomár!

A cirkusziroda-szín elsötétül

PORONDMESTER (hirtelen csattint az ostorral) ÖTÖDIK
PRODUKCIÓ! AZ ELSŐ KANOSSZAJÁRÁS!

A Cirkuszigazgató belép a próbaterembe. Középpütt dobogó, előtte függöny behúzva; ez a próbaszínpad. Oldalt kellékek: zongora, dobfelszerelés stb. És jobbra — feltű-nő helyen — egy nagy, fából készült kelléktő. Az elő-térben keresztállványra szerelt, kézzel irányítható reflektor mögött a Világosító ül. Micisapkában van, szalonmázik, és sört hörpöl mellé az üvegéből. Az előtte le-vő reflektorból fénycsóva tűz a háziszínpad függönyére

VILÁGOSÍTÓ (teli szájjal, ülve biccent) Tisztelem, direktor úr!

CIRKUSZIGAZGATÓ Jó napot. Nincs itt még senki?

VILÁGOSÍTÓ (csámcsog) Nincs... Majd jönnek. (Eszik)

Nem kér egy kis háziszalonmát, direktor úr?

CIRKUSZIGAZGATÓ Nem. Köszönöm, reggeliztem.

VILÁGOSÍTÓ Hát csak mondom. Nagyobb tételben is

tudok hozni. Kolbászt is... Én hizlalok, falun lakok,

onnan járok be... Ezek itt zabálják ezeket a vizizű

felvágottakat, azt se tudják, mi a jó. CIRKUSZIGAZGATÓ

(karóráját nézi, ideges) Na, ad-

jon egy katonát.

VILÁGOSÍTÓ (levág egy falatot, odanyújtja és nézi, hogy a Cirkuszigazgató hogyan eszik)^{Na, jó?} CIRKUSZIGAZGATÓ Jó. VILÁGOSÍTÓ Meghiszem, hogy jó. CIRKUSZIGAZGATÓ (ismét az órájára néz) Magánál is elmúlt már tíz óra? VILÁGOSÍTÓ (ő is az órájára pillant) Elmúlt. . . De ne izguljon, igazgató úr. Majd jönnek... Nem repülő-járat ez, hogy pontosan indul. aztán aki késik, lent-ről nézheti az eget. Van idő. (Bekap egy nagy falatot) Én csak azt mondom, nem idegeskedni, mert nem éri meg. Kap az ember egy szivinfarktust, aztán kész. Hát megéri? (Felnéz) Na, egyen még egy falatot. Teli gyomorral nem idegeskedik az ember. A körzeti orvosom is megmondta, csak az fontos, Kálmán, hogy teli legyen a gyomor, jó emésztés, és akkor nem ideges az ember... Na, kér?

Hirtelen felhangzik a cirkuszi bevonulási induló. Meg-jelenik a Gazdasági igazgató — macskanyelv-csokoládét szopogatva. (És a jelenet alatt mindvégig macskanyelvet szopogat a kezében tartott csokoládés dobozból.)

Nagyon kis szünet után libasorban bevonul a cirkuszi menet. Legelől a zenekar két tagja, a Zongorista és a Dobos. Mögöttük a többiek: a bűvész és a felesége, a bűvész mutatványt mutat be; a három táncosnő, páva-tollas táncruhában, közülük az egyik Zsuzsu; aztán jön a zsonglőr, két labdát dobálva, az egyiket állandóan el-elejtí, zavartan felkapja; őt követi a három bohóc, közülük, aki legelől lép, a Főbohóc, az civilben van, fehér ingben, nyakkendővel, mögötte a másik kettő pedig ki-festve, bohócruhában: zenélnek, az egyik trombitál, a másik dobol.

Hirtelen egyszerre mindannyian megállnak, mintha parancsra tennék. Csend. Majd a civil Főbohóc intésére

MIND EGYSZERRE Jó napot, igazgató úr!

A Gazdasági igazgató a Cirkuszigazgatóhoz lép, kezét fog vele. Majd mindketten leülnek két egymás mellé állított székre, úgy, hogy lássák a kis háziszínpadot. A többiek szétszélednek, a háttérbe húzódnak és mindvégig ott maradnak. Majd csak az lép a dobogóra, a házi-,színpadra, aki következik.

A háttérben levők 'mindvégig' mozgásban vannak, gyakorolnak, mozdulatokat ismételnek. A kellékes Kovács Józsi bácsi időközönként ki-be jár, kellékeket hoz és visz

GAZDASÁGI IGAZGATÓ (a mellette ülő Cirkuszigazgatóhoz) [Ját ahogy kérted, kérlek, itt vannak... Hát akkor, ha megengeded kérlek, megkezdenénk... (Világosító felé) Világítás, teljes fény bekap

... VILÁGOSÍTÓ

(fél kézzel falatozik, fél kézzel bekapcsolja a reflektor erősebb fokozatát, és az éles fényt a házi-színpad függönyének közepére irányítja)

GAZDASÁGI IGAZGATÓ (a kis színpad felé) Függöny... (Csend. A függöny nem mozdul. Kis szünet, majd még egyszer) Függöny...

FÜGGÖNYHÚZÓ (overallban kijön a függöny mögül) Egyedül nem húzom.

CIRKUSZIGAZGATÓ Jó napot... Hogyhogy nem hozza? Hát maga a függönyhúzó, nem?

FÜGGÖNYHÚZÓ Aztat én elismerem, kérem, de egyedül nem húzom. (Lép egyet) Eddig mindig ketten húztuk. Azért, mert a kollégám lebetegedett, és helyettese nincs, én egyedül nem erőltetem. Két ember egy-egy dohány, az rendben van. De ha egy ember, akkor két dohány... (Oldalt egykedvűen leül a földre, és nem mozdul)

Csend

ZONGORISTA (már unja a várakozást. feláll a zongora mellől, a szék támlájáról felveszi a zakóját, elindul a kijárat felé)

CIRKUSZIGAZGATÓ Maga hová megy?

ZONGORISTA Hát lesz próba?

CIRKUSZIGAZGATÓ Már miért ne lenne? ZONGORISTA Gondoltam, a függöny... De hát ha mégis lesz... (Komótosan visszamegy a zongorához. leveszi zakóját, leül, magasra, billentyűütésre emeli a kezét) Nahát, ugye akkor megkezdjük.

GAZDASÁGI IGAZGATÓ (szopogatja a macskanyelvet, de kissé már ő is ingerült) Bár már látnám... ! ZONGORISTA (durcásan felpattan) Kedves kollégám. maga csak ne tegyen rám megjegyzéseket, jó?! Tudtommal nem vagyok. magának alárendelve, csak mellérendelve. Mert én a Zenei Főosztályhoz tartozom, igen?! DOBOS (nagydarab fapofa, feláll és a Zongoristát szó nélkül visszanyomja a székre) Ne izgasd magadat. Van az embernek elég gondja otthon. Mit törödsz azzal, hogy mi van itt. Ütőd és kész. (Leül, megüti a dobot)

Halkan, unottan felhangzik a nyitány első taktusa

BÜFÉS (ordít a színpalak mögül) Büfé!... Megjött a büfé! CIRKUSZIGAZGATÓ (a Gazdasági igazgatóra néz, majd a hang irányába) Mi ez?

A zene elhallgat

GAZDASÁGI IGAZGATÓ (egykedvűen) Megjött a büfé. BÜFÉS (kövér ember, fehérben, nyakában tálcakosár, vidáman) Jó reggelt, kedveseim... Büfé!... Itt a büfett!... Sonkás zsemle, kávé!

CIRKUSZIGAZGATÓ (nem bírja tovább, felugrik) Mit ordít itt?

BÜFÉS (méltóságteljesen, a hang irányába fordul és hal-kan) Maga üvölt. És . egyáltalán, kicsoda maga?...

CIRKUSZIGAZGATÓ Az új igazgató. Es itt most próba van.

BÜFÉS De azért enni csak kell, nem? Mindig ilyenkor szoktak enni... Kávéé! (Megy hátra a többiek közé, és visszaszól) Nekem a forgalmat meg kell csinálni. Es ok meg éhesek.

CIRKUSZIGAZGATÓ (felugrik, oldalt a függőzsinór-hoz lép, tehetetlenségében felrántja a függőnyt)

A függöny mögött a félig bedíszletezett színen három díszletező munkás egy hosszú díszletoszlopot cipel. Az első díszletező Magas, hórihorgas, a harmadik az oszlop ?égénél Középmagas -- s köztük egy Törpe. Egyszerre lépnek, vállukon az oszlop. Illetve a hórihorgas és a Középmagas vállán, köztük a Törpe megerőltetés nélkül lép, az ő vállától hatvan centire van az oszlop

KÖZÉPMAGAS Állj ! (Mindhárman egyszerre megáll-nak)

CIRKUSZIGAZGATÓ (döbbsenten) Hát... maguk mit csinálnak itt?

KÖZÉPMAGAS Diszletezünk.

CIRKUSZIGAZGATÓ Most?

KÖZÉPMAGAS Most. Mert eddig vita volt. (Kifakad) Én ezt így nem csinálom tovább. CIRKUSZIGAZGATÓ Mit?... Mi a baja?

KÖZÉPMAGAS Rámnehezedik minden súly. (A fizika törvénye szerint, láthatóan ez így is van. Felé lejt az oszlop, a Törpét nem érinti, a hórihorgas meg vidáman fűtyül)

TÖRPE (mozdulatlanul áll az oszlop alatt) Nem tehetek róla, engem ebbe a brigádba osztottak. CIRKUSZIGAZGATÓ (hirtelen ötlettel a Törpére mutat)

Maga... cseréljen helyet az elsővel.

A Törpe helyet cserél a hórihorgassal, és most a hórihorgas áll középre. De a megoldás így sem jó. A Törpe feje fölött ellóg az oszlop)

CIRKUSZIGAZGATÓ (a hórihorgashoz) Most maga menjen leghátulra.

A hórihorgas helyet cserél a Középmagassal. Most minden súly a Törpére esik, nyög, szuszog, remeg a lába

(Gyorsan a Középmagasra mutat) Most cseréljen helyet az elsővel

A Középmagas helyet cserél a Törpével. Most visszaáll a legelső variáció.

Csend

(A hórihorgashoz) Magának mennyi a fizetése?

MAGAS Kettőezernégy.

CIRKUSZIGAZGATÓ (Középmagashoz) Magának?

KÖZÉPMAGAS Kettőezernégy.

CIRKUSZIGAZGATÓ (Törpéhez) És...

TÖRPE (hirtelen) Szintén.

KÖZÉPMAGAS (dühösen) Ott vagyunk, ahol voltunk. Én így nem viszem tovább. (Kiugrik az oszlop alól, az oszlop lezuhan a földre)

BÜFÉ; (előrejön, ismét kiabál) Káávéé! ...Sonkás zsemlét! ... Káávéé!

Hirtelen kialszik a próbaszínpadra sugárzott reflektor-fény. Sötét

CIRKUSZIGAZGATÓ (hangja a sötétben) Mi ez? ... Világosító!

VILÁGOSÍTÓ (hangja) Mi van?

CIRKUSZIGAZGATÓ Hogyhogya mi van?! Sötét van!

VILÁGOSÍTÓ Tudom... Hát ezt a kuplerájt világítsam be?

Kigyullad a kisebbik fény

GAZDASÁGI IGAZGATÓ (hirtelen) Nem várunk tovább ... Táncosok színpadra...

A három táncosnő, köztük Zsuzsu, a színpadra lép, és a zene a Zongorista és a Dobos közreműködésével meg-kezdődik. A táncosnők a zene ritmusára emelgetik lábaikat. De képtelenek egyszerre mozogni. Ahány táncosnő, annyiféle ritmus

(Feláll) Egy-szer-re! ... Egy-szer-re! ... Ma-ga-sabbra a lába-kat!

A tánckar mozgása nem változik, a produkció kritikán aluli marad

Egyszerre!... Magasabbra a! ...

CIRKUSZIGAZGATÓ Leállni! (Hirtelen) Elég!

A zene leáll, a táncosok is mozdulatlanul állnak

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Elég volt. Menjenek le... A bohócok következnek...

A táncosnők egykedvűen levonulnak, a háttérbe húzódnak. Ezzel párhuzamosan a két bohócruhába öltözött bohóc, valamint a civil ruhás Főbohóc felvonul a színpadra, és megkezdődik zenés körbemenetük a dobogón

CIRKUSZIGAZGATÓ (nézi őket, majd a mellette ülő Gazdasági igazgatóhoz) A harmadik bohóc miért nem öltözött be?

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Sosem szokott. Ő a Főbohóc.

CIRKUSZIGAZGATÓ (ingerülten) Mi az, hogy Főbohóc?

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Neki érdemei vannak.

CIRKUSZIGAZGATÓ Mi?! (Hirtelen felugrik, kapkodva idegességében cigarettát ránt elő és gyufát, rá-gyújt, szippant)

PIMPI (előugrik a széjjelhúzott függöny redői mögül teljes

felszerelésben — és a karján még egy kis vizes-

vödör is csüng) Itt tilos dohányozni! (Kikapja a Cirkuszigazgató szájából a cigarettát, és látványosan, győzelemittasan a vödörbe dobja)

CIRKUSZIGAZGATÓ (a dühtől hápogva hirtelen fel-kiált) Befejeztük!... Ma már nem próbálunk. Elmehetnek!

A jelenlevők — kivéve a Gazdasági igazgatót -- egy sorba ugranak, és ahogy bejöttek, a két bohóc zenekíséretével gyorsan kivonulnak. A Cirkuszigazgató mozdulatlanul áll a Gazdasági igazgató mellett

(A Gazdasági igazgatóhoz) Maga is elmehet. (Egyedül áll, a nézőtér felé fordulva, mozdulatlanul)

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (a háttérben, tekinté-
tével a fiát keresve lassan megjelenik. Kezében nagy

éthordó. Megpillantja a mozdulatlanul, neki háttal ál-ló Cirkuszigazgatót. Megáll) Józsikám.

CIRKUSZIGAZGATÓ (nem mozdul, nem hall semmit, előrenéz; gondterhelten rágyújt. A cirkusz ügyei foglalkoztatják)

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (otthonosan közelebb lép az egyik székhez, ráteszi az éthordót) Hoztam ebédet. (Felkattintja az éthordót) Itt nem főznek... és üres a gyomrod. (Az egyik zsebéből konyharuhát húz elő; a másik zsebéből kanalat, villát, kést, teríteni kezd a másik székre) Tyúkhúsleveset főztem és sült húst sóskamártással... (Leguggol, igazgatja a már leterített konyharuha ráncait) Vérré lesz ez benned... Jót tesz a beteg szívednek.

CIRKUSZIGAZGATÓ (még mindig mozdulatlanul áll, háttal az anyjának, a nézőtér felé, majd gondjaiba =ülve, mint egy holdkóros, lassan elindul -- és ki-megy a cirkusziroda felé)

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (végzett a terítéssel, nyögve felegyenesedik, körülnéz. Eltűnt a fia. Döbbenet felkiált) Józsi! (Összetörten, szinte magának) Fekélyed lesz, ha nem eszel, édes Józsikám.

PORONDMESTER (hirtelen előlép, csattint az ostorral) HATODIK PRODUKCIÓ! A MÁSODIK KANOSSZAJÁRÁS!

A Cirkuszigazgató — még mindig gondterhelten -- belép és körbejár az irodában. A cirkusz nehéz súlyát cipeli. Hirtelen beszalad — lihegve — Kovács József, az egy-kori kutyaaidomár

KOVÁCS JÓZSEF Megtaláltam!... Itt van Guletti!

CIRKUSZIGAZGATÓ (lassan eszméi, mintha felébred-ne) Mit? ... Mi van?

KOVÁCS JÓZSEF Itt van Guletti! CIRKUSZIGAZGATÓ (most már felvillanyozva, izgatottan) Mire vársz, hívd be!

KOVÁCS JÓZSEF (kikiált) Guletti!

GULETTI (artista, világszám, gyönyörű magas férfi, pulóverben hirtelen beszalad, majd megtorpan) Donelli! CIRKUSZIGAZGATÓ Guletti! (Átölelik, szorítják egymást) Hát te, Guletti?

Csend

GULETTI Minden rendben, öreg... Élek, tanítómesterem... Emlékszel, te tanítóttal a halálugrásra. Szaltó mortále! kiabáltad. Szaltó mortále! Mit kiöltöttél velem! Félttem. A harmadik szaltó nem ment.

CIRKUSZIGAZGATÓ Hagyjuk, régen volt... Na, ülj le. (Leülnek) Azóta bejártad a világot, és hallottam, mindenütt siker.

GULETTI Volt.

Kovács József nem mozdul, oldalt áll, mindent hallani szeretne, részese akar lenni ennek a találkozásnak

CIRKUSZIGAZGATÓ Mi van veled?

GULETTI Ha hívatnál, mindent tudsz. (Csend) Egy éve állás nélkül vagyok. Az előző igazgató elbocsátott, és sehol sem tudok elhelyezkedni, mert mindenki fél. Rágalmazó vagyok.

CIRKUSZIGAZGATÓ Mi? ...

GULETTI Nézd, Donelli, jobb, ha tőlem tudod, rágalmazásért bocsátottak el.

CIRKUSZIGAZGATÓ Te? Rágalmazó?!

GULETTI (hirtelen Kovács József-re tekint) Ő is megmondhatja. Tagja volt a fegyelmi bizottságnak. KOVÁCS JÓZSEF Nézd, Guletti, te is beláthatod, nem

tudtál semmit bizonyítani.

GULETTI Igaz, nem tudtam bizonyítani. (A Cirkusz-igazgatóra néz) Elmondom neked is, és azt hiszel, amit akarsz. (Csend) Nem fogtam be a pofámat. Az előző igazgató le akarta fektetni a feleségemet, nem hagytam. És megtudtam, hogy a többi nőekkel is. Ki-borítottam a bilit. A többiek, meg, amikor sor került rá, mindent letagadtak. Így aztán rám ömlött a szar... De volt itt más is. Konyakért szerződést lehetett kapni, háziszalonnáért fizetésemelést... De most erről nem akarok beszélni... a lényeg az, hogy kiborítottam a bilit, és az igazgató...

Csend

CIRKUSZIGAZGATÓ *(elmosolyodik és hirtelen)* Felejtük el. Nyugdíjazták. *(Rácsap az asztalra)* Együtt fogunk dolgozni, Guletti. *(Feláll, begerjed)* Megmutatjuk. Új cirkusz lesz itt! Nagyzenekar az erkélyen! Piros futószőnyeg. A hat Donner nővér egyszerre a foszforszkáló bambuszokkal a porondon... *(Csapong, gesztikulál)* Vágtató lovak körbe-körbe, ezüst sörény-nyel ... Villódzó fények, üvöltő trombiták... Te a kupolában aranyflitteres mezben... A halálugrás... Dobpergés ! ... Istenem ! . . .

KOVÁCS JÓZSEF *(öt is elragadja a hangulat, hirtelen és egyre hangosabban dobpergést utánozva)* Tam-tam!... Tra-ta-ta-tam-tam-tam!..

CIRKUSZIGAZGATÓ *(csapongását folytatja)* Halálugrás... Fények a testeden... Villogó kupola... kék, sárga, fehér, piros!... *(Hirtelen elhallgat, bemerevedik a mozdulata, majd felkapja a telefonkagylót, tárcsázik)* Halló... itt Donelli! Legyen szíves, jöjjön át. *(Leteszi a kagylót, Gulettihez)* Mindjárt jön a Gazdasági igazgató. Fel vagy véve.

GAZDASÁGI IGAZGATÓ *(be, kezében felnyitott macskanyelvdoboz, és most is macskanyelv-csokoládét szopogat, mégpedig úgy, hogy a csokoládészeletet két ujjal fogja, és ki-be húzogatja a szájából. Megáll)* Parancsolj, Donelli... *(A másik kettőhöz)* Jó napot, uraim.

CIRKUSZIGAZGATÓ *(Gulettihez)* A Gazdasági igazgató.

GULETTI Ismerjük egymást.

CIRKUSZIGAZGATÓ *(a Gazdasági igazgatóhoz)* Akkor jó. Akkor kérem, csak annyit, hogy Gulettit és a feleségét felvettem. Nálunk fognak dolgozni.

GAZDASÁGI IGAZGATÓ *(tovább szopogatja a fogyó macskanyelvet)* Rendben van, Donelli. Csak egy baj van, hogy nem tudom felvenni. Nincsen szabad státusunk.

CIRKUSZIGAZGATÓ Majd csinálunk.

GAZDASÁGI IGAZGATÓ *(beszűjja a macskanyelv végét)* Rendben van, Donelli, de ez nem lehetséges. *(Újabb macskanyelvet emel ki a dobozból, és azt kezdi szopogatni)* Te még nem váltál igazgató, Donelli. Nem tudhatod, hogy itt előirt szabályok vannak, Donelli.

CIRKUSZIGAZGATÓ Akkor is felvesszük.

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Nézd, Donelli, művészkedni, marhaskodni, azt lehet, abból nincsen baj... de a bizonylati fegyelmet be kell tartani. Ott rendnek kell lenni.

CIRKUSZIGAZGATÓ *(ingerülten)* Fel fogom venni!

GAZDASÁGI IGAZGATÓ *(még mindig egykedvűen)* Jó. *(Szopogatja a csokoládét. A mozdulat kísérteties pontossággal ismétlődik)*

CIRKUSZIGAZGATÓ *(higgadtan)* De ha már itt tartunk, és itt vagy, kérem van. A jövő hétre új borított kérek a kupolába. Vetess kék és arany festéket. Kék ég, arany csillagokkal.

GAZDASÁGI IGAZGATÓ *(teljes nyugalommal húzgálja ki-be a macskanyelvet)* És? . . . A második?

CIRKUSZIGAZGATÓ Új porondszőnyeget kérek. A régi már teljesen elrongyolódott.

GAZDASÁGI IGAZGATÓ *(nyugalmából semmi sem zökkenti ki)* Először is. Festékre ebben az évben már nincs pénzünk. Kimerült a keret. De az előző igazgató vétetett öt mázsa zöld festéket.

CIRKUSZIGAZGATÓ Mire?

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Nem tudom. CIRKUSZIGAZGATÓ Mit csinálnak a zöld festékekkel?

Zöldre festessem az eget?... A kupolát?! GAZDASÁGI IGAZGATÓ *(magától értetődő természetességgel)* Nem rossz. Legalább elfogy a festék.

CIRKUSZIGAZGATÓ *(kinjában felnevet, a többiek is vele, kivéve a Gazdasági igazgatót)* Most mit tegyek? GAZDASÁGI IGAZGATÓ Semmit. Várj. Öt hónap múlva újév.

CIRKUSZIGAZGATÓ Akkor a porondszőnyeget. GAZDASÁGI IGAZGATÓ Nem kapni, csak kis méretű porondszőnyeget. Szűkítsd be a porondot.

CIRKUSZIGAZGATÓ Beszűkíteni? Amikor úgyis kicsi? ... Hol vágtáznak majd a lovak?

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Milyen lovak?

CIRKUSZIGAZGATÓ Majd a lovak, amik jönnek! Húszt lovat szerződtetek.

GAZDASÁGI IGAZGATÓ *(ráhagyja, mint az örültre)* Ja!

CIRKUSZIGAZGATÓ Akkor vegyük meg a kis méretű porondszőnyeget, és más színű anyagból varrjunk köré megfelelő széles körszegélyt.

GAZDASÁGI IGAZGATÓ *(új macskanyelvet kap a szájához)* Kör alakú anyag nincs ! ... Méteres anyagot vegyek?

CIRKUSZIGAZGATÓ *(dühösen)* Méteres anyagot! GAZDASÁGI IGAZGATÓ És abból szabassak körszegélyt?

CIRKUSZIGAZGATÓ Abból!

GAZDASÁGI IGAZGATÓ És akkor, ami leesik, a hulladékot, hogyan számoljam el?

CIRKUSZIGAZGATÓ *(nem tud megszólalni, csak tá-*

o!)

GAZDASÁGI IGAZGATÓ *(újabb macskanyelvet kap a szájához, majd a dobozt a Cirkuszigazgató elé emeli)* Parancsolj?

CIRKUSZIGAZGATÓ *(ösztönös mozdulattal kivesz egy macskanyelvei a dobozból)* Köszönöm. *(Elkezd szopogatni, ugyanúgy, mint a Gazdasági igazgató)*

Csend

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Szükséged van még rám?

CIRKUSZIGAZGATÓ *(nem hallja a kérdést, a macska-nyelvet elmélyülten szopogatja)*

GAZDASÁGI IGAZGATÓ *(mozdulatlanul áll)* KOVÁCS JÓZSEF

(felröhög, és a Cirkuszigazgatóhoz) Hát nálad is bevált a módszer. Mindenki ezt csinálja. Macskanyelvet

szopogatva nem lehet vitatkozni.

ni.

Guletti is felnevet.

A Cirkuszigazgató még mindig nem eszmél. A két nevető ember és a Gazdasági igazgató között elmélyülten szopogatja a macskanyelvet.

A színpadkép bemerevedik

PORONDMESTER *(hirtelen előlép és a Gazdasági igazgatóra mutat)* Kérem! ... Mondja, maga mitől lett ilyen szabályember?

GAZDASÁGI IGAZGATÓ *(megmozdul, előbbre lép, a Porondmester felé)* Két kefekötő miatt. PORONDMESTER Mi miatt?

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Tíz éve a kefekötőben voltam főkönyvelő. Volt ott a kefekötőkészítőben három kefekötő. Kettő kiválóan dolgozott. A harmadik henye. A három fizetését kettőnek adtam. Kitétek. Szabálytalan bérzöldalkodás. Büntetésből egy évre segédmunkás voltam. Én többé nem akarok segédmunkás lenni. Azóta minden szabályt betartok.

PORONDMESTER Miért rág folyton csokoládét?

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Nyugtatónak. Mert ideges vagyok. Mert sok mindent nem úgy kellene csinálni, ahogy csinálom, de a szabályok miatt mégis úgy csinálom ... Kér egy macskanyelvet?

PORONDMESTER Nem, nem, köszönöm, nem kérek.

GAZDASÁGI IGAZGATÓ *(bekap egy macskanyelvet, visszalép, bemerevedik. Csend)*

PORONDMESTER *(a Cirkuszigazgatóra mutat)* Igazgató úr! ...

(Csend) Mozduljon meg, igazgató úr! ... Tehetetlenségében teljesen megmerevedett. Ha mást nem tud tenni, legalább énekeljen. *(Kiabálva)* Hallja? Mást most úgysem tud tenni ! Na rajta ! Legalább egy kicsit megkönnyebbül.

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA *(a Porondmester mellett hirtelen megjelenik az éthordóval. Határozottan a Cirkuszigazgatóhoz)* Gyomorfekélyed lesz, fiam, ha nem eszel!

CIRKUSZIGAZGATÓ *(továbbra is mozdulatlan, csak az ajka kezd a mozgást; lassan, keserűen énekelni kezdi az Artisták dalát)*

Élő csipesz lóg a trapézban a

férfi fejével lefele,

foga közt kettős tárcsa, mintha

mágneses nyelvet öltene.

A vonzás túlsó pólusán függ
s forog a nő — feszül a száj! Micsoda
csók! — Köztük csupasz tér, tömör
csönd s véletlen halál.

Micsoda egymásrautaltság
leng itt ég alatt, föld felett, micsoda gyakorlott makacs vágy
ment s kockázatot két életet!

Milyen figyelemben forognak
s mily figyelemben, tudva: csak
együtt szállnak, ha egyikük vét,
mindketten aláhullanak!

Ó, ha így tudnánk összefogni
egymásra bízott szeretők, mintha
folyton fönn szállva, mintha
folytonos zuhanás előtt!

Ó, ha közös dolgok tevői,
így tartanánk egymást, ilyen
végtelenséggel egymás
fogában s idegeiben!

Ezrekbe fogódzók, ha hittél
mondanánk, mint ők odafönn
élik, hogy: a másik ügyéhez
egész létemmel van közöm! ...

Forog, forog a nő a férfi
foga közt – tompul a zene, csak dob kopog. – Valami gyors
vég,
bármilyen fölöadás kellene!

No, most!? ... Földet ér a mutatvány,
fönn már a taps függőnye leng. S
ők ketten egyetlen groteszk bók
szobrában állnak idelent.

PORONDMESTER (a dal ideje alatt mozdulatlanul áll, és nézi
a dalt éneklő Cirkuszigazgatót. Majd lassan előrejön a
nézőkhöz, és hatalmasat csattint az ostorral) 2s most az
önök produkciója következik, mélyen tisztelt publikum.
Szünet! Egyenek, igyanak... és köz-ben... ha ez nem
zavarja önöket... a cirkuszról beszéljessenek.

hirtelen más zene, a bevonulási induló, és lezuhan a függöny

II. rész

A függöny mozdulatlan, mint az I. rész elején. Sötét. Majd a
függöny előtt a Porondmester fényugárban

PORONDMESTER (csattint az ostorral) MÁSODIK RÉSZ!
HETEDIK PRODUKCIÓ! ... (Énekel) Lánc, lánc, eszterlánc,
eszterlánci cérna, cérna volna, selyem volna, mégis
kifordulna egyedem, begyedem, tengertánc, hajdú sógor
mit kívánsz, nem kívánok egyebet, csak egy falat
kenyeret!... körben áll egy kis-lányka, lássuk, ki lesz a
párja, kit szeret ő a legeslegjobban... (Hirtelen elhallgat.
Határozottan) AZ ÉRZELMEK ISKOLÁJA!

Felmegy a függöny.

A szín változatlan.

De az események és a színváltozások felgyorsulnak.

A Cirkuszigazgató lakásának szobájában csipketerítővel
takart asztalnál Guletti, Guletti felesége és a Cirkusz-igazgató
macskanyelvet szopogat. A Cirkuszigazgató mögött a már
látott pongyolában, babos kendőben, kezében az
elmaradhatatlan konyharuhával a Cirkuszigazgató mamája
áll — védőpajzsként. Ömögötte — távolabb — a
Cirkuszigazgató papája ül: riadt veréb a sarokban a kicsi
sámlin

GULETTI (ránéz a mellette ülő negyvenéves, csinos feleségére,
Cirkuszigazgatóhoz) Na, mit szólsz a feleségemhez, Donelli.
Szép nő lett belőle, nem?

CIRKUSZIGAZGATÓ (szopogatja a macskanyelvet, bőlint)
Irigylen tőled.

GULETTI FELESÉGE Emlékszel, Donelli nyolcéves voltam,
amikor te vittél föl először a kupolába, és éri bögtém.

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (hirtelen) Hogyan emlékezne?!
... Nagyon régen volt.

CIRKUSZIGAZGATÓ Nem. Erre nem. Elég régen volt.

GULETTI FELESÉGE Sohasem felejtem el.

GULETTI Én sem. És azt sem, hogy most megint te segítesz

rajtunk. Nem is tudom, hogyan háláljuk meg.

CIRKUSZIGAZGATÓ (hirtelen) Azt akarom, hogy a legjobb

cirkusz legyen a miénk! A legjobb számokat szerződtetem.

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (határozottan) De nin-csen

státusod!

CIRKUSZIGAZGATÓ Majd lesz! Lesz. Csak idő kérdése.

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (halkan) Ne erőlted magad,

fiacskám ... Tegnap is rosszul lettél a sziveddel. (Gulettihez)

Beteg. Ne várjatok tőle csodákat. Azt hiszi, hogy még a régi.

CIRKUSZIGAZGATÓ (felugrik, felcsattan) Ne beszéljél be

nekem! ... Jó, hogy nem fűjöd mind járt a gyász-indulót,

anyuka!... Leszerződtetem porondmesternek Monettit, aztán

Zonyettit a tíz lovával, Szinellit, az oroszánidomárt ... aztán

jön Guletti és a felesége (rájuk mutat) a halálugrás.

macskanyelvet kap a szájához az asztalon levő dobozból)

Csak türelem... Türelem. (Leül)

GULETTI (hirtelen a cirkuszigazgatóhoz) Ide figyelj, Donelli.

Beszélgjünk őszintén. Látom én jól, hogy ez nem megy.

Nagyon nem...

CIRKUSZIGAZGATÓ (közbeveg) Nem igaz!

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (ő is közbeveg) Hiába erőlködsz

... és tönkreteszted magad! (Lágyan) Látod, Józsikám,

mindenki csak jót akar neked.

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA (most először megszólal, halkan,

szinte magának) Hagyd azt a gyereket.

GULETTI Nézd, Donelli... jól tudom, hogy miért te-szel meg

mindent értem. Ne hazudjunk egymásnak a feleségem

miatt. Még mindig szeretted.

CIRKUSZIGAZGATÓ (halkan, kis csend után) Hagyjuk ezt,

Guletti. Régen volt, elmúlt.

GULETTI Nem, Donelli. Mindig is téged szeretted, és én

lettem a férje. Te ezt nem felejtetted CIRKUSZIGAZGATÓ

MAMÁJA Már régen elfelejtette! GULETTI ...és most érte,

miatta akarsz segíteni. CIRKUSZIGAZGATÓ Nem igaz. Te

világszám vagy. GULETTI Én csak teher vagyok neked,

Donelli CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (határozottan) Na. lá-

tod, fiacskám!

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA (most már hangosabban) Hagyd

azt a gyereket.

GULETTI ...vedd fel a feleségemet, és a dolog el van

intézve. Engem meg hagyjál nyugodtan.

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (most már nem tudja

fékezni indulatait, kitér, leplezetlenül) Megtiltom!

CIRKUSZIGAZGATÓ Mit, anyuka? CIRKUSZIGAZGATÓ

MAMÁJA Hogy felvedd Guletti

feleségét.

CIRKUSZIGAZGATÓ (most már magabiztosan) Mit, anyuka?

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA (feláll a kis sámliról)

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Hogy felvedd ezt a!... GULETTI

FELESÉGE (felugrik) Elmegyek! CIRKUSZIGAZGATÓ Nem! Itt

maradsz. (A mamája

felé fordul) Hát összetartoznak. Hát ketten, együtt a

szaltó mortále!... És ennek semmi köze ahhoz, ami-

re gondol.

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Mire gondolk?

CIRKUSZIGAZGATÓ Jól tudja azt, anyuka!

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA (most felkiált) Hagyd

már azt a gyereket! Nem elég, hogy engem tönkretet-

tél! ?

CIRKUSZIGAZGATÓ Ne, apuka!

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA Miért? CIRKUSZIGAZGATÓ Ne

itt, most! CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA Egyszer már meg

akar-

tam mondani. Most kijött. Aszentségit! (Kihúzza ma-

gát)

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA *(hirtelen, váratlanul a papára ordít)* Hallgass!... Menj vissza a helyedre!
CIRKUSZIGAZGATÓ PAPAJA *(ahogy az imént ki-egyenesegett, úgy törpül össze, lassan visszamegy a helyére, és visszaül a kis sámliára)*

Csend.
Mindenki mozdulatlan. Megdermedt még a levegő is

CIRKUSZIGAZGATÓ *(hosszú csend után hirtelen fel-kapja a macskanyelvet dobzott az asztalról és a jelen-levők elé löki)*
Kértek egy macskanyelvet?

Minden jelenlevő sorra kivesz egy macskanyelvet a dobozból és szopogatni kezdi.
Hirtelen így sötétedik el a szín

PORONDMESTER *(hirtelen előlép, csattint az ostonnal. Gyorsan)* NYOLCADIK PRODUKCIÓ! SÜRÜSÖDIK A LEVEGŐ!

Kivilágosodik a cirkusziroda. A Cirkuszigazgató és az Artista Főosztály vezetője — kezében aktatáskával — az íróasztal előtt egymással szemben áll. Már a vita közepébe csöppenünk ...

CIRKUSZIGAZGATÓ *(indulattal)* Értsd meg... te vagy az Artista Főosztály vezetője... rád is tartozik. Guletti világszár. Nincs állása. Fel akarom venni.

ARTISTA FŐOSZTÁLY VEZETŐJE Ne légy naiv. Fegyelmivel elbocsátották. Szembeszegült az előző igazgatóval. Te is ezt akarod? Rágalmazó.

CIRKUSZIGAZGATÓ Nem igaz. Gyerekkora óta ismerem. Én hiszek neki.

ARTISTA FŐOSZTÁLY VEZETŐJE Mert még mindig naiv vagy... Tudja bizonyítani, hogy... CIRKUSZIGAZGATÓ *(közbevág)* Nem,

ARTISTA FŐOSZTÁLY VEZETŐJE Nem... Hát ez a baj. Akkor rágalmazó. Hogy jó artista, azt készséggel elhiszem, rendben van, de a tények!

CIRKUSZIGAZGATÓ Fel fogom venni. Adjatok neki státust.
ARTISTA FŐOSZTÁLY VEZETŐJE Neki? Na, nem... És különben is, nálad minden hely be van töltve. Még a tartalékhely is.

CIRKUSZIGAZGATÓ Tehetségtelenekkel.
ARTISTA FŐOSZTÁLY VEZETŐJE Elragadtatod magad... Ezt azért így nem mondanám.

CIRKUSZIGAZGATÓ Így mondom! Láttam a műsort. Nem is egyszer. Végignézttem a házipróbákat is. Nem is egyszer!

ARTISTA FŐOSZTÁLY VEZETŐJE *(halkan)* Hát jó... én sem mondom, hogy ez egy világszám

CIRKUSZIGAZGATÓ Világszám? ! Hehe... Ez egy mű-kedvelő kupleráj.

ARTISTA FŐOSZTÁLY VEZETŐJE *(hirtelen)* Na, na! *(Csendesebben)* Azért... ez a cirkusz is hozzám tartozik.

CIRKUSZIGAZGATÓ *(kitör)* Igen?! És mikor láttad a műsort?! Négy éve ! Igen, ezt is tudom. De te... azt sem tudod, hogy milyen a produkció... És te mondasz róla véleményt?! ... Hát, tudod mit ! Ha ez így megy tovább, ha nem segítesz, pedig ígérted, itthagynom az egészet!

ARTISTA FŐOSZTÁLY VEZETŐJE Már megfutamodsz? Már add vissza a babaruhám! Hát mit gondolsz, miért téged kértünk fel igazgatónak. Ha itt minden rendben van, egy gyerek is elboldogul. *(Csend)* De mi tudtuk, meg is mondtuk neked, te úrrá le-szel... a nehézségeken.

CIRKUSZIGAZGATÓ Szavak ! Szavak!
ARTISTA FŐOSZTÁLY VEZETŐJE Hát persze hogy szavak. De te a szavakat valóra...

CIRKUSZIGAZGATÓ *(közbevág)* Hogyan? Így? Ilyen körülmények között?

ARTISTA FŐOSZTÁLY VEZETŐJE Milyen körülmények? Épület van. Emberek vannak. Közönség van. Hát akkor? Csináltunk mi cirkuszt piactéren is, a szabad ég alatt.

CIRKUSZIGAZGATÓ Igen. De!
ARTISTA FŐOSZTÁLY VEZETŐJE Na, látod!

Csend. Nézik egymást

CIRKUSZIGAZGATÓ Szóval?...
ARTISTA FŐOSZTÁLY VEZETŐJE Nézd, Donelli ..., amit emberileg lehet...

CIRKUSZIGAZGATÓ Csak annyit.

Csend

ARTISTA FŐOSZTÁLY VEZETŐJE *(halkan, megtörten)* Nézd, Donelli, légy belátással... én sok mindenen mentem keresztül az elmúlt években... és a szabá lyokat nekem is be kell tartani... Nagyon beteg vagyok. Azért nem látom a műsorokat, mert rosszul leszek, ha a nézőtérre megyek. Tömeg és tériszonyom... klausztofóbiám van. *(Idegesen a belső zsebében kapkod)* Nekem erről orvosi igazolásom ... *(Kezében előretart egy papírlapot, az igazolást. Csend. Hosszú ideig mozdulatlanul állnak egymással szem ben. Majd szégyenkezve, halkan)* Na, jó létszám-kiegészítés nincs... de nem bánom, ha tudod, meg-oldhatod ... De én nem tudok semmiről... *(Topog, szemlesütve kezét nyújt)* Szervusz.

CIRKUSZIGAZGATÓ Szervusz.

ARTISTA FŐOSZTÁLY VEZETŐJE *(lassan kimegy)*

CIRKUSZIGAZGATÓ *(hirtelen megélnkül, a telefon-hoz lép, tárcsázik)* Halló? ... Itt Donelli ... küldjétek be hozzám Zsuzsut... Köszönöm. *(Leteszi a kagylót, leül az íróasztalhoz)*

SKULEK EMILNÉ *(azaz Zsuzsu, táncmezben be)* Jó napot, Donelli. *(Hivatott?)* *(Kacéran megáll, mozgatja a necharisnyás bal lábát)*

CIRKUSZIGAZGATÓ Igen, Zsuzsu. Foglajon helyet. SKULEK EMILNÉ *(leül az egyik fotelba)* Parancsoljon velem, Donelli.

CIRKUSZIGAZGATÓ *(felnéz)* Tisztázni szeretnék vala-mit. *(Lassan rágyújt)* Ugye, maga is tanúskodott, ami-kor Gulettit elbocsátották?

Csend

SKULEK EMILNÉ *(szünet után)* Igen. CIRKUSZIGAZGATÓ Igaz, hogy magát is kényszerítette a régi igazgató?

SKULEK EMILNÉ *(ártatlanul)* Mire gondol, Donelli?

CIRKUSZIGAZGATÓ Nem naiva maga, Zsuzsu. Lefektette

SKULEK EMILNÉ Nézze, Donelli

CIRKUSZIGAZGATÓ Igaz vagy nem?

SKULEK EMILNÉ *(érzelem nélkül)* Igaz. A falovon csinálta a próbateremben. Kicsit perverz volt. *(Hirtelen)* De letagadom ... Félek. Nekem az a kenyerem, hogy itt vagyok.

CIRKUSZIGAZGATÓ Jó, rendben van, akkor letagad-ta, érthető volt, félt... De most?

SKULEK EMILNÉ Akkor azt mondtam, hogy nem... most meg hazudtoljam meg magamat, és terjedjen el, hogy hazug vagyok?!

CIRKUSZIGAZGATÓ Guletti világszám... és kirúgták.

SKULEK EMILNÉ Tudom. És most engem rúgjanak ki?! *(Felugrik, a combja közé csap a tenyerével)* Ez az enyém. Annak adom, akinek akarom.

CIRKUSZIGAZGATÓ *(ő is felugrik, hirtelen)* Elmehet!...

SKULEK EMILNÉ *(grimaszt vág, és magát illegetve lassan ki)*

Skulek Emilné még ki sem ért, amikor izgatottan a Törpe rohan be — Skuleknéba utközve

TÖRPE *(kiabálva a Cirkuszigazgatóhoz)* Engem kérem nem lehet kitenni ! Engem nem ! Hallottam, hogy mit akar ! Én rehabilitálva vagyok. Engem kérem negyven-nyolcban kitétek a városligeti Liliputi Színházból, ahol szteptáncos és késdobáló voltam, hogy a késdobálás nem szocialista művészet... és akkor nélkülöztem, éheztem... és az ellenforradalom után engem

rehabilitáltak, és örege visszavettek a cirkuszhoz, és engem kérem innen nem lehet kitenni ! Erre törvény van. (Az asztalra csap) Törvény ! (És ahogy jött — hirtelen kimegy a mozdulatlanul álló Cirkuszigazgató előtt)

A szín hirtelen elsötétül

PORONDMESTER (hirtelen) KILENCEDIK PRODUKCIÓ! MÉG TOVÁBB SÜRÜSÖDIK A LEVEGŐ!

Hirtelen a cirkusz próbaterme világosodik meg. A színen aranymezben Guletti és Guletti felesége. Mellettük a magasból kötéllétrára lóg. Kissé távolabb a Világosító (felfelé fényt lövellő reflektor mögött), valamint a Zongorista és a Dobos — hangszerüknel. Belép a Cirkusz-igazgató, menet közben leveti kabátját, fehér garbóban van

CIRKUSZIGAZGATÓ Szervusztok, kezdjük... (Gulettihez) Bemelegítés ! (Fekvőtámaszba zuhan. Guletti és Guletti felesége úgyszintén, mellé. Fekvőtámaszok le-föl, le-föl. Fekve, gyakorlat közben) Első az erőnlét, Guletti. Egy év kihagyás nem gyerekjáték... Erőn-lét!... Az az első... (Feláll, liheg. Fekvőtámaszból felugrik Guletti felesége, majd Guletti is)

GULETTI Jólesett. Isten bizony, jólesett. CIRKUSZIGAZGATÓ (mosolyog) Örülök. (Felnéz a kötéllétrára, a nem látható magasba) Na, fölfelé Guletti!

GULETTI (megrázza a karját, meglazítja kéz- és láb-izmait, tapsol egyet) Az ég legyen velem ! (Indul föl-felé a kötéllétrán — néznek utána — majd eltűnik. A zene megkezdődik)

GULETTI FELESÉGE (gyorsan a Cirkuszigazgatóhoz fordul, halkán) Van remény, Donelli? CIRKUSZIGAZGATÓ (zavartan) Van.

GULETTI FELESÉGE Beszélj velem őszintén, Donelli . . . nyolc hete ígéred . . .

A Világosító fénnel a magasban dolgozó Gulettit kíséri

CIRKUSZIGAZGATÓ Minden rendben lesz, csak türelem.

Türelem. GULETTI FELESÉGE Ne ámíts. Kérlek. Ezt már nem viselem el.

CIRKUSZIGAZGATÓ (megsimogatja Guletti feleségé-nek arcát. Tekintetük egy pillanatra találkozik) Minden rendben lesz.

Hirtelen Guletti hangja föntről — távolról

GULETTI (hangja) Fönt vagyok, Donelli ! Kezdhettük. CIRKUSZIGAZGATÓ (föl, a magasba rántja tekintetét) Jó ! ... Most kezd meg a hintázást... Várj ! ... Most!... Rajta. Így... Így ... így, most erősebben. Úgy ... Gyorsabban, gyorsabban, gyorsabban, pörgés. pörgés, pörgés! .. (Fölfelé nézve hirtelen előránt a zsebéből egy dobozkat, abból egy macskanyelvet, szinte ösztönösen félig bekapja a csokoládét — majd hirtelen eszmélve kirántja a szájából és visszalöki a dobozba. Ránéz Guletti feleségére. Nézik egymást. Hal-kan) Még mindig szeretlek.

GULETTI FELESÉGE Én is.

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (megjelenik az éthordóval mellettük. Megemeli az éthordót, majd a világ legártatlanabb hangján, mintha bocsánatot kérne) A fekélyed, fiam.

Donelli hirtelen elfordul, kimegy.

Guletti felesége biccent a mama felé — és elindul ő is a férje után a kötéllétrán.

A Cirkuszigazgató mamája egy ideig tanácstalanul áll, majd megindul a Világosítóhoz. Megáll előtte, nézi a munkáját

Maga a világosító?

VILÁGOSÍTÓ Én vagyok, kezit csókolom. CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (köhint) Hm... Magának van eladó háziszalonnája és kolbásza? VILÁGOSÍTÓ Honnan tetszik tudni, kezit csókolom?...

Nekem... Miért, kezit csókolom, kellene?

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (bizalmasan) Nem nyitna maga lacipecsenyés boltot? ... Társulhatnánk ... én már rég gondolkodom rajta... tudja, kellene nyit-ni egy mutatványos bódét, a fiam megcsinálná... és maga meg mellettünk egy kolbászsütőde ... jól keresnénk ...

VILÁGOSÍTÓ Komolyan tetszik gondolni?...

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Hát persze, a fiam elintézheti. (A zenészekre néz, és hirtelen ötlettel) Mit gondol, ők is betársulnának?

VILÁGOSÍTÓ Mibe?

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (gyorsan) Hát műsort is adnánk. Miért ne adhatnánk? ! ... Volt egy régi számom, azt újitanám fel... Fél lábon a „Virágos kert...” (Már megfűkezhetetlen, az éthordóval együtt fellép az előtte álló székre) Képzeld el, hogy fél lábon állok.... Én híres művész voltam. (Egyensúlyozva a fej fölé emeli az éthordót) ...és szól a dal. (Hirtelen a zenészek felé kiált) Ismeritek azt, hogy a „Virágos kert ...”?!
ZONGORISTA (leáll a zenével) Ismerjük. CIRKUSZIGAZGATÓ

MAMÁJA (határozottan) Akkor azt játsszák! (A két zenész hirtelen dallamot vált, már nem törődik a trapézon levőkkel, és elkezdődik a ma-ma dala, énekel) Virágos kert az én szívem / Ahány virág, eléd viszem / Minden virágban egy vallomás van / Egy vallomásban az én szívem / A rózsza azt jelenti, hű vagyok, / A szegfű azt, hogy a Nap ránk ragyog, / A nefelejcs, hogy el ne felejts, El ne felejts, mert beléhalok ...

A szín gyorsan elsötétül

PORONDMESTER (megjelenik, hirtelen csattinta az ostorral — amikor mellette bejön — hóna alatt a sámlival — a Cirkuszigazgató papája)

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA Jó napot kívánok... Kérem szépen... bocsánat... éri beszélni szeretnék a cirkuszigazgatóval.

Csend

PORONDMESTER Most?... Na jó... Rendben van. De egy kicsit várnia kell... Vannak nála. Es itt elő-adás...

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA Jó, várok... Itt oldalt... Én ráérek. (Leteszi a sámlit, ráül) Ki van nála? Mert... hogy én az édesapja vagyok. PORONDMESTER Akkor éppen az ön kedves felesége van nála.

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA (feláll a sámliról) Akkor majd máskor jövök.

PORONDMESTER Ide? Miért?... Hát otthon nem találkozik a fiával?

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA Találkozok. De én most hivatalos ügyben jöttem. Tudja, itt szeretnék dolgozni.

PORONDMESTER Ön, ha jól tudom, valamikor a híres szaltó mortále volt, igaz? Láttam a produkciót. Világszám volt.

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA Az voltam. PORONDMESTER Még mindig megy... ebben a korban?

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA Nem, nem. Már harminc éve nem megy... Amióta a feleségem elkezdte mondani, hogy baj van a szívemmel ... Tudja, minden jól ment, még fiatal voltam, még biztos a kezem, jó a szívem, és akkor egyszer csak elkezdte mondani, hogy hagyjam abba, mert baj van a szívemmel, és lezuhanok a trapézzal. Polyton mondta. Es én egy idő után már félni kezdtem. Féltem a trapézra, hogy baj van a szívemmel, és lezuhanok. Már nem ment... Már rosszul lettem. És abba kellett hagynom.

PORONDMESTER Értem... De akkor mivel akar fel-lépni?

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA Van egy magánszámom. Betanultam. Egy cirkuszi novella. Azt mondanám el. (Elhallgat, a nézőtér felé néz, majd vissza a Porondmesterre) Porondmester úr... ha már itt vagyok, ha már itt közönség van... nem mondhatnám el?... Porondmester úr... harminc év után, ha megint... fel-léphetnék ... Életem végéig hálás lennék önnek, Porondmester úr! (Áll, reménykedve vár)

PORONDMESTER *(kis szünet után körülnéz)* Hát ... ha ez ennyire fontos magának ... De siessen. Mert folytatnunk kell az előadást.

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA *(boldog)* Köszönöm. *(Egy pillanat alatt megváltozik, kiegyenesedik, leteszi a kis sámlit, fellép rá, meghajol a közönség felé, és hangosan bejelenti a magánszám címét)* A sakk! *(Majd a sámlin állva elmondja magánszámát)*

„Az artista felugrott a csillárra, három fordszaltót csinált, aztán spárgába lezuhant.

Amikor felállt, azt mondta:

— Formában vagyok.

— Óriási formában vagy — mondta a felesége és megcsókolta és hozzásimult. Imádta a férjét.

Az artista felöltözött, kalapot vett, és elindult a felvételi irodába.

Amikor bement a nagykapun, levette a kalap-ját, amikor bement a kis ajtón, köszönt és meg-hajolt:

— Kérem szépen... az igazgató... úgy tudom, a következő produkció ...

A titkárnő, aki valamikor lovárnő volt, egy párnázott ajtóra mutatott.

— Bent — mondta, aztán felugrott az aktatómrege, ami olyan magas volt, mint egy ló.

Az artista megkopogtatta a párnázott ajtót, de a párna nem kopogott. Illetlen dolognak tartotta, hogy az ajtón kopogás nélkül lépjen be, kiment az utcára, és beugrott az ablakon.

Amikor talpra esett és mosolygott, látta, hogy az igazgató egy nagy asztalnál egy kis, karika-lábú emberrel sakkozik.

-- Jó napot — mondta halkan az artista, és meghajolt, és meghajolva maradt.

Az igazgató nem látta, nem hallotta az artistát, csak a bástyája mögött sakkozott.

Az artista *csendben* kiegyenesedett és leült a sarokba.

Másfél óra múlva felugrott az igazgató, röhgöve összedöntötte a *sakkfigurákat*, örömeiben a görbe-lábú mellét bokszolta és kiabált:

— Elvesztette, barátocskám .. , hahá !! ... elvesztette, barátocskám, hoz egy üveg konyakot !

A görbelábú ember elment, hozott egy üveg konyakot.

Amikor ittak, és az igazgató a sarokba, a szemétkosárba akarta dobni az üveget, meglátta, hogy a szemétkosáron az artista ül.

— Maga mit akar itt? ! — kiabált.

Az artista felállt, meghajolt, úgy maradt, és azt mondta:

— Kérem szépen, én szeretnék... a következő produkció...

Az igazgató felugrott egy falóra:

— Mit tud?

Az artista mosolygott, felegyenesedett, ledobta felső ruháját, felugrott a csillárra, három fordszaltót csinált, aztán spárgába lezuhant.

Az igazgató a falovon elhúzta a száját:

— Magasabbra nem tud?

Az artista összeszorította a száját, hogy ne sírjon, hóna alá csapta a ruháját, és elment.

Sietett haza, gyakorolni, hogy magasabbra tudjon ugrani.

Amikor már a csilláron is túlugrott, egészen a plafonig, és lefelé négy fordszaltót csinált, azt mondta a feleségének:

— Cseréljük el a lakást. Tudom, hogy anyagi áldozat, de nekem magasabb mennyezet kell.

A felesége megértette a kérést, megcsókolta az artistát, hozzásimult, és, elcserélték a lakást.

Az artista szorgalmasan gyakorolt, már az öt métert is megugrotta, amikor megint kéréssel fordult a feleségéhez:

— Tudom, hogy anyagi áldozat, de nézzük meg az új produkciót. Meg akarom nézni, mit tudnak a többiek.

A felesége megint megértette a kérést, megcsókolta az artistát, hozzásimult, és megnézték az új produkciót.

A karikalábú ember benne volt a produkcióban. Nem csinált semmit, csak bohócsapkában a görbe lábát mutogatta. A közönség azért röhgött.

Az artista nem szóló semmit, csak elhúzta a száját, és aztán otthon még többet gyakorolt, hogy a következő felvételnél a legjobb legyen.

Amikor elment a következő felvételre, a következő produkcióhoz, az igazgató megint sakkozott. De most egy háromméteres emberrel.

Az artista most már tudta, mi a dolga, nem köszönt, nem hajolt meg, csak csendben leült a szemétkosárra, és várta, hogy a sakkpartinak vége legyen.

Két óra múlva lett vége, az igazgató nyert, és a vesztes, a háromméteres ember hozott egy üveg konyakot.

Amikor az igazgató megint felült a falóra, és megadta a jelt, az artista elkezdte a produkciót.

Felugrott a hatméteres szobában, beverte a fejét a plafonba, már öt fordszaltót csinált a levegőben, és kézállásban végezte.

Az igazgató a falovon elhúzta a száját.

— Magasabbra nem tud?

Az artista beleharapott a szájába, egy csepp könny a szempilláján rezgett.

— De kérem szépen — mondta halkan, meg-hajolva —, bevertem a fejem a plafonba.

— Jó, jó — mondta az igazgató a falovon —, de az lenne az igazi, ha átütné a plafont.

Az artista felesége megint megértette a férjét, megint anyagi áldozatot hozott, és egy szobrásztól kibéreltek egy tíz méter magas műteremlakást.

Az artista éjjel is gyakorolt, a csillár nyolc méter magasan volt, az öt szaltóból hat lett, és a végén kézállásból zuhant spárgába, és onnan ismét kézállásba.

Amikor már hibátlanul kidolgozta a mutatványt, az artista felesége megint anyagi áldozatot hozott : elmentek, megnézték a második cirkuszi produkciót.

A második produkcióban a háromméteres ember is benne volt. Az artista most már nem húzta el a száját, csak összeráncolta a homlokát.

Harmadszor, amikor elment a felvételi irodába, már nem ült a sarokba, a nagyszal mellé húzta a szemétkosarat, és nyakát nyújtva, minden ideg-szálát megfeszítve figyelte, hogy az igazgató és egy kéz nélküli légtornász hogyan sakkozik.

Az artista tisztán látta, pontosan megfigyelte, hogy az igazgató képtelen kombinálni, ha a lóval gé hatra kellene ugrania, akkor gyaloggal az ef háromra megy, ha a gyalogot kellene a gé négy-re húznia, akkor a királynővel fut.

Az artista a szemétkosáron ülve azt is megfigyelte, hogy a kéz nélküli légtornász zseniális, sokkal jobban sakkozik, mesterhúzásokat csinál a lábával, mégis, mindezek ellenére is, a játszmát el-veszti, és hoz az igazgátónak egy üveg konyakot.

Amikor az igazgató megitta a konyakot, és megint felült a falóra, megint az artistára kiáltott:

— Mit akar?

— Semmit — mondta halkan, zavarban az artista —, csak nézem a sakkot — és elment.

Az artista, amikor hazament, leszerelte a csillárt a tíz méter magas műteremből, egy húsz méter magas fára kötötte az udvaron, és most már a halálugrást gyakorolta. Arra gondolt, előbb sakkozik, aztán bemutatja az igazgátónak a halálugrást.

Száz és száz járókelő bámulta az artistát, ami-kor a halálugrást gyakorolta. Az autóbuszok és a villamosok megálltak az utcában, az utasok lélegzetüket visszafojtva figyelték a halálugrást.

Az artista naponta húsz órát gyakorolt, mutat-ványa mindig sikerült, könnyedén ugrott, és a felvételi irodába is jókor, korán érkezett, és leült az igazgatóval sakkozni, és nagy megerőltetésébe került, hogy elveszítse a játszmát, de elvesztette, és hozott az igazgátónak egy üveg konyakot, és várta, hogy bemutathassa az igazgátónak a halál-ugrást.

De az igazgató csak itta a konyakot, és nem kérte az artistát, hogy mutassa be a halálugrást. De azért az artista a negyedik produkcióban ben-ne volt..

Sikert aratott.

De otthon már nem gyakorolt többé. Csak feküdt, elhízva, lomhán a heverőn — és mert tud-ta, hogy világ körüli útra indul egy produkció —, azon gondolkodott: vajon a menedzser tud-e sakkozni ?"

(Vége a magánszámának. Meghajol a közönség felé. Boldog. Majd lassan ellép a kis sámliról, a sámlit a hóna alá veszi, és meghajol a Porondmester felé is) Köszönöm, hogy felléphettem. (És lassan, hóna alatt a sámlit szorítva kimegy)

PORONDMESTER *(hirtelen nagyot csattint az ostonnal)* TÍZ PER EGYES, TÍZ PER KETTES, TÍZ PER HÁRMAS PRODUKCIÓ! AMIKOR MINDEN ÖSSZEZAVARODIK!!

A fény hirtelen a cirkuszirodában, ahol egymással szem-ben áll a Gazdasági igazgató — ismét macskanyelv-csokoládét szopogatva — és a Cirkuszigazgató zakóban

GAZDASÁGI IGAZGATÓ *(most először igen ingerülten)* Kérem, ön illegálisan adott engedélyt Gulettinek és a feleségének az itteni próbatermi gyakorlásra! Nincsenek itt... és mégis itt gyakorolnak. Ez tilos.

CIRKUSZIGAZGATÓ Rendben van. De miért magázol?

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Mert dühös vagyok.

CIRKUSZIGAZGATÓ Rendben van. Mégpedig azért, mert Gulettinek és feleségének még mindig nem intéződött el a felvétele.

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Nem is fog. Nincs hely.

CIRKUSZIGAZGATÓ Lesz! Mindent megteszek. Ha ad-

dig élek is ! Többeknek felmondok! A tehetségtelen

zsonglőr elmegy!...

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Nem megy el.

CIRKUSZIGAZGATÓ Nem?!

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Nem. Szívbeteg. Már volt egy infarktusa. A másodikat nem vállalom. Ha megkapja a felmondást, meghal, és akkor te, és én is állhatunk fegyelmű... , ha nem a bíróság elé. No, nem!

CIRKUSZIGAZGATÓ *(leül)* Akkor a bűvészsasszisztens.

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Az a felesége.

CIRKUSZIGAZGATÓ Akkor a felesége.

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Miért?

CIRKUSZIGAZGATÓ Mert nem csinál semmit. Mert fe-

lesleges ... Miért? Talán csinál valamit?

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Adogat.

CIRKUSZIGAZGATÓ Adogat?!

GAZDASÁGI IGAZGATÓ A bűvésznek a rekvizitumokat.

CIRKUSZIGAZGATÓ *(kitör)* De hiszen a bűvész közvetlenül a rekvizitumoknál áll! Maga is el tudja venni! *(Csend. Majd halkán)* És felmondok a három táncosnőnek ... *(Keserűen felnevet)* ...*hát, röhej.* Még a lábukat sem tudják felemelni... És itt a Főbohóc. Bohóc, de nem hajlandó bohóc lenni... Ünneplőben sétál a porondon, amíg a másik kettő dolgozik ...

GAZDASÁGI IGAZGATÓ *(hirtelen bekap — most egészben — egy macskanyelvet)* Bocsánat... a... azt nem lehet... Az olyan bohóc, hogy amikor idejött, kikötötte, hogy ő nem öltözik bohócruhába, és őt nem lehet habbal leönteni, őt nem lehet vízzel lefröcsköl-ni...

CIRKUSZIGAZGATÓ Mii?

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Így van. Nem hagyja magát kinevettetni. Mert neki érdemei vannak. Veterán. Részt vett az ellenállási mozgalomban.

CIRKUSZIGAZGATÓ Na és? Én is részt vettem. Kitüntetést is kaptam... De annak mi köze ehhez? Bohóc vagy nem bohóc?

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Bohóc.

CIRKUSZIGAZGATÓ *(kapkodva rágyújt egy cigarettára)* Hát akkor? *(Szippant és hirtelen)* A felsoroltaknak felmondok. Még ma írásba adom.

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Jó, de az nem elég. Jóvá kell hagyni a cirkuszi ötszöggel.

CIRKUSZIGAZGATÓ Cirkuszi ötszög? ! ...

GAZDASÁGI IGAZGATÓ Az érdekvédelmi felelős egy

szög, a szociális felelős, az két szög, a nőfelelős három szög *(magára mutat)*, a gazdasági felelős négy szög... és te vagy az ötödik szög.

Hirtelen kopogás

CIRKUSZIGAZGATÓ *(idegesen)* Tessék! *Diszes*

tányersapkáját levéve belép a Főportás

FŐPORTÁS *(dadog)* Bo . . . bo-bocsánat . . . ig . . . ig . . . igazgató úr... ho-ho-hogy így betörtem. Ha... ha . . . halottam, ho-ho... hogy itt átrendezések le... le... lesznek... és bá... bá... bátorkodom én is je... jelentkezni ... ha... ho ... hogy e-e-engem is re-re-rendezen át, ig .. ig ... igazgató u ... u ... úr ! É ... é ... én már ha ... ha ... harminc éve va ...vagy ... vagyok i ... itt, és é ... és ne ... ne ... nekem mé ... mé ... még so ... so ... sohasem volt ki ... ki ... kint a pla ... pla ... plakáton a ne... ne... nevem... É... é... én se... se... segéd munkáské ... ként kezdtem, ... a ... a ... aztán le ... le ... lettem po ... por ... portás ... és mo ... mo ... most már né ... né ... négy éve fő ... fő ... főportás, és *(egy-re idegesebb)* fő... fő... fő... följebb é... é... én most. már nem ... nem ... nem ... is tudok jutni, ...és ...és én a... a... arra gond... gondoltam é... é... é... én is előre léphetnék... én leszek a konferáló po... porond-mester... me... me... mert a mi... mi... társ... társ... társadalmunkban mi... mindenkinek me ... *(ezt egyszerűen)* meg-kell-adni-az-előbbrejutás-lehetőségét. *(Csend)* M... mi... mikortól lehetek kos... kori... konf... ?

CIRKUSZIGAZGATÓ *(végre szóhoz jut)* Jó napot... De hiszen maga dadog. Hogy akar így konferálni?

FŐPORTÁS Ma... ma... majd magnóval... A fi... fi... fiam ott... otthon rá... rámondja, ...é ...én meg csak fa... fo... fogom a mi... mi... mikrofont... és szó... szó... szól a ma... magnó... és én csak nyi... nyi... nyitogatom a számat... Lá... lám láttam már ilyet.

CIRKUSZIGAZGATÓ *(felugrik, felordít)* De itt nem fog ilyet látni. Kifelé!

A Főportás kapkodva menekül, majd mielőtt kimenne, visszafordul és messziről fenyegetőzik

FŐPORTÁS Ma!... ma!... magát! .. é... én... én!... fe... le... fel... je... je... jelentem! *(Áll és nem mozdul)*

GAZDASÁGI IGAZGATÓ *(mosolyogva, elegáns mozdulattal kihúzza zakója zsebéből a macskanyelv-csokoládés dobozt és a Cirkuszigazgató elé nyújtja)* Parancsolsz egy macskanyelvet?

CIRKUSZIGAZGATÓ *(most határozott mozdulattal el-nyomja a dobozt)* Nem kérek!

A szín hirtelen elsötétül.

Hirtelen a Cirkuszigazgató lakása világosodik meg. A Cirkuszigazgató lakásának szobájában a Cirkuszigazgatóval szemben Guletti felesége áll. Az előszobában, a szoba felé hallgatózva a Cirkuszigazgató mamája, mögötte a papa, hóna alatt a sámlit

GULETTI FELESÉGE *(zavartan)* Ne haragudj, Donelli, hogy váratlanul, és itt a lakásodon kerestelek meg... de nem akartam, hogy a férjem megtudja, hogy el-jöttem hozzád.

CIRKUSZIGAZGATÓ Mi a baj?

GULETTI FELESÉGE Nem bírja már tovább. Már te is három hónapja... *(Hirtelen)* Már benned sem bizik, Donelli ... Úgy tűnik, minden rendben van nála, hogy bizik... folyton mosolyog, játssza a vidámságot ... de már nem bírja idegileg ... marhaskodik, de az éjszakái. Felriad, ordít, idegcsillapítókkal. é!

CIRKUSZIGAZGATÓ *(idegesen)* Türelem, türelem, és minden rendben lesz.

Csend

GULETTI FELESÉGE Mondd meg őszintén, ha nem. Már én sem bírom... *(Felnéz)* Nézd, Donelli... én tehetek róla, hogy idáig jutott... Amikor a régi igazgató le akart fektetni, én már nem szerettem Gulet-

tit... Mást szerettem. Nem miatta nem feküdtem le. És mégis... mégis neki mondtam el. És ő kiállt értem. És még a mai napig sem tud semmiről. (Feltör) Értsd meg, nekem fontos, hogy megint rendben legyen. (Könnyes a szeme)

Csend

CIRKUSZIGAZGATÓ Érttem. (Hosszan nézi Guletti feleségét)
CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (belép a szobába. Mögötte, mint az árnyéka a papa, de mert erőlyesen rá-néz, a papa visszahátrál és kint marad. A mama, a fia és Guletti felesége előtt megáll) Bocsánat... hogy bejöttem. (Ártatlanul) A világot sem akarok beleszól-ni a ti... De egy anya mindent megérez. (Csend. El-hallgat. Egy szempillantás alatt felméri a helyzetet: két tanácstalan ember áll előtte. Itt az alkalom. Hirtelen hangot vált. Most már magabiztosan) Mondok én valamit, kedveseim. De ne sártódjatok meg. Azt mondom én, beszéljünk okosan. (Hirtelen) Nyissunk mutatványos bódét.

CIRKUSZIGAZGATÓ (döbbenet) Mit?

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (hízkelkedve) Mutatványos bódét. Az a legjobb. Megkapjuk az engedélyt, a fiam érdemeire való tekintettel én elintézem, és együtt dolgozunk. Kis befektetés, nagy haszon... és faliák fel egymást mások. Megnyitjuk: Donelliék és a Guletti házaspár mutatványos bódéja. Céllovölde és halászás is lesz, rulett, ki dobja le a tíz dobozt... Nyugodtan élünk. Nyáron elmegyünk a Balatonhoz is. Elintézem, ha mondom. Nyugodtan rám lehet mindent bízni. És ha jól megy, nyitunk még egy bódét. A kiadás szinte semmi. A vízben halászáshoz a fából készült halakat százévenként, ha kell venni, azok nem kopnak el. A víz meg ingyen van. A dobozledobáshoz konzerves dobozokat használunk... a konzerveket megesszük, a doboz ingyen van. A lövéshez három lövés két forint... az is szinte ingyen van. (Hirtelen ötlettel) És műsort is adunk, miért ne adnánk?! ... Volt egy régi számom, azt újítom fel... Fél lábon a „Virágos kert...” (Már megállíthatatlan, fellép az előtte álló szobai székre) Képzeljétek el, hogy fél lábon állok... és a másik lábamon négy karika különböző irányban pörög, a kezemmel pedig tíz szál virággal zsonglőrözök ... és szól a dal... (Énekel) Virágos kert az én szívem / Ahány virág, eléd viszem Minden virágban egy vallomás van / Egy vallomásban az én szívem / A rózsza azt jelenti, hű vagyok / A szegfű azt, hogy a Nap ránk ragyog, / A nefelejcs, hogy el ne felejtis, El ne felejtis, mert beléhalok ... (Hirtelen megbillen a széken, zavartan a támlába kapaszkodik és lelép) Jaj, megszedültem.

A Cirkuszigazgató és Guletti felesége értetlenül, döbbenet állnak

(Kicsit liheg, majd ismét magabiztos) Na, mit szoltok hozzá?
CIRKUSZIGAZGATÓ (kínos csend után) Majd meg-gondoljuk, anyuka.

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (topogva, az ajtó felé hátrálva) Jó ... hát gondoljátok meg... Bocsánat... bocsánat... (Kilép az előszobába, a papa mellé. Kint megáll)

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA (halkan) Nem értem, anyuska.
CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (igen halkan) Mit nem értesz, apuska?

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA (befelé, a szoba felé bökö) Eddig mindig ellenezted, hogy együtt dolgozza-nak, most meg...

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Nem érted te ezt, apuska. Rájöttem, papuska... Guletti meg a felesége jó korban vannak, fiatalok, túlélnek minket... dolgozza-nak velünk, nekünk ez csak jó... És hogy itt van a nő... na és! Másnak a felesége. Ingyen van a fiunk-nak.

CIRKUSZIGAZGATÓ Minden rendben lesz. (Az asztalról felemeli az ottlevő macskanyelvdobozt, macska-nyelvel kínálja Guletti feleségét) Na, nyugodj meg.

GULETTI FELESÉGE (a fejét rázza) Nem kérek, Donelli. (Könnyes szemmel áll, majd hangosan sírni kezd)

A szín hirtelen elsötétül.

Fény a cirkuszirodában. A Cirkuszigazgató előtt arany-flitteres mezben Guletti áll

GULETTI Ne haragudj, hogy zavarlak. (Kapkodva) Azért jöttem előbb, hogy a feleségem ne tudjon ró-la... Segíts rajtunk. Vagy mondd meg az igazat. Már... már anyagilag sem bírjuk... (Hirtelen) Hagyjuk egymást, Donelli. Majd megpróbálok valami mást. A mutatványos bódé sem rossz, ha másként nem lehet. A feleségem mondta.

CIRKUSZIGAZGATÓ Nyugalom. Nyugalom, Guletti ... (Zakója belső zsebébe nyúl, irattárcájából pénzt vesz elő) Nézd, itt van egy kis pénz, Guletti. (Erőltetve mosolyog) Majd visszaadod, ha megugrik.

GULETTI Te még hiszel? ... Vagy csak óerte teszed ... Es nem neki akarod odaadni a pénzt. (Kis csend) Nézd, én tudom, és akkor is tudtam, hogy nem miattam nem feküdt le. De ő azt hiszi, hogy miatta borítottam ki a bilit. Meghagyom ebben a hitben. Egy-szerűen becsületből tettem, már nem tudtam nézni, mit tesz az igazgató a nőekkel, és kinyitottam a pofámat... Nézd, nem az első eset, hogy mást szeret, beletörődtem, megszoktam, jól megvagyunk. De nem viselem el, hogy óerte tegyél értem. Csak mert a férje vagyok.

CIRKUSZIGAZGATÓ Nem, Guletti, nem erről van szó. Ez nem érdekel. Te világszám vagy.

GULETTI Sosem voltunk szerelmesek egymásba, jól tudod. Tudomásul vettem, Megbecsültük, kiegészítettük egymást. Ellátott, jól főzött, és mindkettőnknek kellett a másik.

CIRKUSZIGAZGATÓ (a pénz még mindig a kezében) Érttem, Guletti.

GULETTI Te még mindig szereted. Érte teszed. Érttem csak azért, mert hozzá tartozom. Nem... így ne, Donelli.

CIRKUSZIGAZGATÓ (határozottabban) Mi mindig barátok voltunk, Guletti. (Nyújtja a pénzt. Csend) Tessék, tedd el, Guletti.

GULETTI (lassan nyúl a pénz felé. Szégyenkezve elteszi a pénzt) Na, kösz ... de ezt te sohasem kapod vissza, Donelli.

CIRKUSZIGAZGATÓ (erőltetett jókedvvel) Visszakapom. Minden oké lesz. (Csend. Zavartan topog. Az író-asztalról felemeli az ottlevő macskanyelvdobozt, macskanyelvel kínálja Gulettit) Tessék. Vegyél.

GULETTI (visszautasítva, ugyanúgy, mint a felesége) Köszönöm, nem kérek.

A szín hirtelen elsötétül

PORONDMESTER (hirtelen előlép) TIZENEGY PER EGYES, PER KETTŐS, PER HÁRMAS PRODUKCIÓ! MEDDIG FESZÍTHETES A KÖTÉL?

Fény a cirkuszi próbateremben. A kötélletra mellett Guletti és Guletti felesége csillogó mezben — és a Cirkuszigazgató, másik zakóban, mint előbb.

CIRKUSZIGAZGATÓ (Gulettihez) Na, rajta, fiú... eddig minden rendben... Folytassátok. (Csend) Indulás!

Guletti egy darabig mozdulatlanul áll, majd lassan el-indul, és megy fölfelé a kötélletrán. A Cirkuszigazgató Guletti feleségére néz, aztán fölfelé — egészen a magasba, ahol eltűnt Guletti

GULETTI HANGJA (föntről, a magasból) Fönt vagyok, Donelli! CIRKUSZIGAZGATÓ Kezdd meg! ... Na! ... Rajta! ... Csend

GULETTI HANGJA Így jó, Donelli?! CIRKUSZIGAZGATÓ Jó! ... Kitúnó!... Kezdd meg a hintázást ... Most! ... Most . . . Na! . . . Most! ... Úgy! ... Úgy! Most erősebben... Úgy! Gyorsabban, gyorsabban, gyorsabban. Pörgés, pörgés, pörgés! (Hirtelen felkiált) Világszám, Guletti!!

A szín hirtelen elsötétedik.

A cirkusziroda világosodik meg, ahol a Cirkuszigazgató az íróasztalnál, a Gazdasági igazgató, Pimpi, Skulek Emilné, azaz Zsuzsu, valamint Kovács József, egykori kutyaidomár a kisasztal mellett a fotelekben ülnek macskanyelvet szopogatva, cigarettázva, papírlapok között, jegyzetekben turkálva. Már tárgyalás közben vagyunk ...

PIMPI (áll, megszokott öltözékében, gesztikulál) Én, mint az érdekvédelmi felelős, kérdem az ötszög-t ő 1, mire jutunk így?! Mindenkit elbocsátunk, csak úgy az utcára?... Ez a zűrzavar tarthatatlan, kérem!...

KOVÁCS JÓZSEF (ülve, felemeli a mutatóujját, hal-kan) Nana! CIRKUSZIGAZGATÓ (hirtelen) Nem zűrzavar. És nem mindenkit. A tehetségtelenekeket. Itt ...

PIMPI (közbeikt) Bocsánat, nálam a szó! Még nem fejeztem be! ... Így nem lehet rendet csinálni. Ez... ez... (keresi a megfelelő szót), ez maga a nihil. (Hadonászik) De ha még nem is volna az, én, mint az érdekvédelmi felelős, megvétőznám, az embereket nem lehet az utcára tenni. (Leül)

CIRKUSZIGAZGATÓ (nem bírja tovább ülve, felugrik.

Pimpéhez) Azt sem, aki nem akar dolgozni?!

PIMPI (hirtelen ismét felugrik ő is) Ki nem akar dolgozni?!

CIRKUSZIGAZGATÓ Például a Főbohóc!

PIMPI A Főbohóchoz most különben sem lehet nyúlni. (A Cirkuszigazgatóra mutat) Közérdekű bejelentést tett maga ellen. És a közérdekű bejelentőt védi a törvény!

CIRKUSZIGAZGATÓ Feljelentett?

PIMPI (leül) Fel. (A többiek felé) És igaza van. KOVÁCS JÓZSEF (ültében ismét felemeli a mutató-ujját, halkan) Nana!

CIRKUSZIGAZGATÓ (kijön az íróasztal mögül) Mi?...

Magyarázatot kérek.

PIMPI (feláll) Kérem. Ön egy új bohóctréfát akart be-taníttatni velük. Es ez a bohóctréfa tele van ellenséges megnyilvánulással.

CIRKUSZIGAZGATÓ Mivel? (A jelenlevőkhöz, magyarázva) De, kérem... értsék meg... Az eddigi bohóc-tréfák sablonok ... Ugyanazzal a poénal ... Fröcskölés ... seggretülés ... durrogatás ... Más akartam. Olyat, amin elgondolkodnak. A tréfa a bürokráciáról szól... Arról szól, hogy 'egy utcai vécut felavatnak, de olyan sokáig avatják, annyi a ceremónia, hogy a járókelő, aki be akar menni, ezt nem tudja kivárni, és be....

PIMPI (hirtelen) Bepisál!

KOVÁCS JÓZSEF (ülve, mutatóujját fölemelve, hal-kan) Nana!

CIRKUSZIGAZGATÓ Igen. Bepisál.

PIMPI (halkan) És ez nem ellenséges humor? Ez nem

lejárata a hivatalos szervezetnek? Nem?!

CIRKUSZIGAZGATÓ (határozottan) Nem!

PIMPI (most már ismét hadonászik) De ez még mind semmi. A hivatalos vécutávó ember szerepét a Fő-bohóca osztotta ki... Szándékosan!

CIRKUSZIGAZGATÓ Igen! Szándékosan. De miért? Ő nem hajlandó beöltözni. Csak civilben, nyakkendő-ben hajlandó játszani. Ezért lett ő a hivatalos átvevő.

PIMPI Ő egy veterán! Neki érdemei vannak. És éppen vele játszatja az ellenséget ... Ebben szándék ... te ... tendencia van!

KOVÁCS JÓZSEF (ülve, mutatóujját fölemelve, halkan) Nana!

Csend

CIRKUSZIGAZGATÓ (sokáig nem tud megszólalni, majd halkan Pimpéhez) Maga honnan tudja egyáltalán, hogy feljelentett?

PIMPI Nekem diktálta. Mert nem tud írni.

CIRKUSZIGAZGATÓ Hát... ez... hát...

KOVÁCS JÓZSEF (ülve, fölemeli a mutatóujját, de az-tán leengedi, és most nem szól egy szót sem)

Csend

PORONDMESTER (belép, hosszú csend után a Cirkusz-igazgatóhoz) Bocsánat... Ha már beállt a csend, és nem tud mit mondani, hívja be és kérdezze ki a Fő-bohócot is. (Kiabál a színpalack mögé) Főbohóc! Halló! Hallja!? ... tudjuk, hogy itt van, hallgatózik ... Jöjjön be!

FŐBOHÓC (belép a cirkuszirodába, megáll a Cirkusz-igazgató előtt, öltönyben, nyakkendőben) Tessék. CIRKUSZIGAZGATÓ Mondja, magának milyen érde-

mei vannak? Mit csinált?

FŐBOHÓC (határozottan) Megmentettem ezerkilencszáz-negyvennégyben egy ember életét. CIRKUSZIGAZGATÓ (visszakérdez, mintha önmagát

kérdezné) Negyvennégyben egy ember életét?

FŐBOHÓC Igen. Bújtattam.

CIRKUSZIGAZGATÓ (hirtelen) Na és?! Én is... És azután mit csinált?

FŐBOHÓC (egyre határozottabban) Mit? Mentem az újjáépítésekhez agitálni!

CIRKUSZIGAZGATÓ Es aztán'?

FŐBOHÓC (sziklaszilárd) Falura. A termelőszövetkezetekbe agitálni. „Ásó, kasza fegyverünk, / Egységben a kenyérünk!” Onnan a békekölcsönjegyzésre agitálni, fémgyűjtéshez agitálni! „Gyűjtsd a vasat és a fémét, / ezzel is a békét véded!”

CIRKUSZIGAZGATÓ És hogyan került ide?

FŐBOHÓC Aztán ide helyeztek agitálni.

CIRKUSZIGAZGATÓ Mire'?

FŐBOHÓC Hogy biztosítsam az itt dolgozók fejlődését.

CIRKUSZIGAZGATÓ Maga?

FŐBOHÓC Igen. És kaptam a főosztálytól egy főstátust, ami éppen üres volt, hogy megfelelő fizetésem legyen.

CIRKUSZIGAZGATÓ (most már ő is határozottan) És nem gondolja, hogy ezért a manézsban dolgozni is kell.

FŐBOHÓC Nem az a feladatomb.

CIRKUSZIGAZGATÓ Hanem'?

FŐBOHÓC A tűzrendészeti felelős elvtárssal most ép-

pen jelszavakat alkotunk. Én alkotom és ő leírja. Ő művelt. Még Shakespeare-t is ismeri. CIRKUSZIGAZGATÓ Alkotja... Például milyeneket? FŐBOHÓC (büszkén kihúzza magát) „Artista leng a

trapézon, könyvet olvas a manézson!”

CIRKUSZIGAZGATÓ Ezt például minek'?

FŐBOHÓC Hogy agitáljak, jobban művelődjenek a cirkuszi dolgozók. Bekapcsolom őket az olvasó népiért mozgalomba... Vagy itt van a másik, az jobb ... „Zsonglőröknek jobb már máma, j nem tehetik az utcára.” Ez a biztonságot adó jelszó.

Csend. A Cirkuszigazgató döbbenetben áll, már nem tud megszólalni

PORONDMESTER (aki távolról maga is végignézte a jelenetet, megtörve a csendet, a Cirkuszigazgató segítségére siet. Cirkuszigazgatóhoz) Van még kérdés?

CIRKUSZIGAZGATÓ (megtörten) Nincs.

FŐBOHÓC (Cirkuszigazgatóhoz, robbanva, minden át-menet nélkül) Én meg magát feljelentettem. Mert el akarja bocsátani az agitátort!!!

PORONDMESTER (a Főbohóchoz hirtelen) Köszönjük. Elmehet. (Főbohóc hirtelen sértődötten kirohan. A Porondmester a színen elvőkhöz fordulva) ... Tessék maguk pedig folytassák, ahol abba hagyták.

GAZDASÁGI IGAZGATÓ (cenzúrájával hirtelen, erőteljesen megkopogtatja az előtte levő kisasztal lapját) Térjünk a következő napirendi pontra! A táncosnók ügye. (Lapozgat az előtte levő papírok között) Mind a hárman felmondást kaptak. Az indok... (Az egyik papírlapról olvasná, de a Cirkuszigazgató hirtelen köz-beszól)

CIRKUSZIGAZGATÓ (ingerülten) Az indok, hogy a táncosnók nem tudnak táncolni. Az indok, hogy képtelenek hatvan centire felemelni a lábukat, hogy... hogy nem hogy egymással, de még önmagukkal sem mozognak együtt.

SKULEK EMILNÉ (azaz Zsuzsu, hirtelen) Nana! (Fel-pattan) Ne ragadtassa el magát, igazgató úr. Én mint a cirkusz nőbizottsági felelőse tiltakozom és megvétőzom. Hármunk közül Piri védett korban van. Nem bocsátható el. Pocsek Elvira elbocsátása ellen pedig

tiltakozom. Részezes a férje, minden pénzét elissza. Elvirának három kiskorú gyermeke van, akiket abból a pénzből nevel, amit itt keres.

CIRKUSZIGAZGATÓ De kérem! ...

PORONDMESTER *(határozottan a színpalak mögé ki-ált)*
Elvira!

ELVIRA *(hirtelen megjelenik, egy lépést belép a cirkuszirodába. Kék folt a szeme alatt)* CIRKUSZIGAZGATÓ *(színtén hirtelen)* Magának részezes a férje?!

ELVIRA Igen.

CIRKUSZIGAZGATÓ Üti is?!

ELVIRA Igen.

CIRKUSZIGAZGATÓ Miért nem hagyja ott? Nincs hová menjen?

ELVIRA Van. Az anyám is hívott. A nővérem is hívott. Az öcsém is hívott.

CIRKUSZIGAZGATÓ Hát akkor miért nem hagyja ott?

ELVIRA *(boldogan)* Mert akkor jó az ágyban, ha részeg. Így szeretem. *(Gyorsan, ahogy jött, visszalép, eltűnik)*

SKULEK EMILNÉ *(határozottan, még az előbbi indulattól feszítve, 'mintha nem is lett volna a közjáték. Cirkuszigazgatóhoz)* Engem, magamat pedig, mint az ötszög tagját, egyébként sem bocsáthat el, csak az Artista Főigazgatóhoz hozzájárulásával.

CIRKUSZIGAZGATÓ *(már nem tudja türtőztetni ma-gát, ordít)* Akkor elintézem az Artista Főigazgatóján!

SKULEK EMILNÉ *(felugrik)* Akkor feljelentem, hogy hamis tanúzásra akart rábírn!

CIRKUSZIGAZGATÓ Mit?!

SKULEK EMILNÉ Behívatott ide, és arra akart rábeszélni, hogy másítsam meg a régi igazgatónál tett vallomásumat, és tanúskodjak Guletti mellett! Tudom miért! Mert Guletti felesége a szeretője!

Távolról *hirtelen* Guletti hatalmas kiáltása, majd zuhanó csattanás — és Guletti feleségének sikoltása, zokogása

FŐPORTÁS *(hirtelen bezuhan az irodába)* Me ... me ... meg... ha... halt... le... le... lezuhant a tra... tra... trapézzal Gu ... Guletti!

Mindannyian kirohannak az irodából — át a megvilágosodó cirkuszi próbaterembe.

A földön mozdulatlanul fekszik Guletti. Fölötte némán-zokogva áll a felesége. A mellette álló Cirkuszigazgató-hoz

GULETTI FELESÉGE Nagyon sok nyugtatót vett be éjjel.
CIRKUSZIGAZGATÓ *(lehajol, Guletti pulzusát nézi, felegyenesedik)* Meghalt. *(Lassan a zsebébe nyúl, cigarettát, gyufát húz elő, rágyújt)*

Pimpi kirántja a mellette álló Cirkuszigazgató szájából a cigarettát, ránéz

PIMPI Itt tilos dohányozni! A

szín hirtelen sötét

PORONDMESTER *(fény sugarban, hirtelen)* A TIZENKETTEDIK PRODUKCIÓ! GULETTI TEMETÉSÉN PIMPI TŰZRENDEZETI FELELŐS A MAGA MÓDJÁN ELMONDJA SHAKESPEARE JULIUS CAESAR CÍMŰ DRÁMÁJÁBÓL ANTONIUS BESZÉDÉT! *(Hatalmasat csattint az ostorral)*

Hirtelen zene, a bevonulási induló, de más ritmusban, mint eddig: halottbúcsúztató. A cirkusz minden tagja, mint a darab lelegején, Pimpi tűzrendészeti felelőssel az élen a sötét díszletek előtt bevonul. A különbség annyi, hogy zárt sorokban, lassan jönnek, négyen a vállukon Guletti koporsóját hozzák, a koporsó mögött Guletti felesége halad — és az egész menettől elkülönülve a Cirkuszigazgató, őt követve a Gazdasági igazgató és Kovács József, egykori kutyaidomár.

Megáll a menet. A koporsót leteszik. Guletti felesége a koporsó mellé térdel és végig ott marad. A Cirkusz-igazgató, a Gazdasági igazgató és Kovács József a gyászolóktól távolabb, külön csoportot alkotva állnak. Mindenkitől távol — egyedül — az Artista Főosztály vezetője, a klausztrofóbiás — akatatóskával.

Csend. A zene elhal, csak Guletti feleségének sírását hallani. Es Pimpi tűzrendészeti felelős elkezd beszédét

PIMPI Búcsúznunk... *(Majd a Cirkuszigazgató felé fordul, és végig neki mondja a beszédet, ez nem Guletti, hanem mintegy a Cirkuszigazgató búcsúztatása)* Barátaim, rómaiak, földieim.

figyeljetek rám.

Temetni jöttem Caesart, nem dicsérni,

A rossz, mit ember tesz, túléli őt;

A jó gyakorta sírba száll vele.

Ez legyen Caesar sorsa is. A nemes

Brutus mondá, hogy Caesar nagyra vágyott:

Ha ez való, úgy súlyos bűne volt,

És Caesar érte súlyosan lakolt meg.

Most Brutus engedvén, s a többiek

(S Brutus derék, becsületes férfiú,

S a többi is mind, mind becsületes),

Jövök beszélni holt Caesar fölött.

Barátom volt ő, hozzám hű s igaz.

De Brutus mondja, hogy nagyokra tört,

S Brutus derék, becsületes férfiú.

Rómába ő sok foglyokat hozott;

Váltságuk a közkinccstárt gazdagítá:

Ez nagyravágását jelenti-e'?

Szegény ha jajdult, Caesar sírt vele;

A nagyravágásnak nem ily szelíd

Anyagból kéne szerkesztve lenni:

De Brutus mondja, hogy nagyokra tört:

GAZDASÁGI IGAZGATÓ *(megmozdul, fészkelődik. Halkan a Cirkuszigazgatóhoz)* Nem kellett volna meg-engedni, hogy nálunk gyakoroljon ... En figyelmez-tettek. Szabálytalan volt. *(Lassan átsomfordál a többiekhez, Pimpi közelébe, és ott mozdulatlanul meg-áll)*

PIMPI S Brutus becses, derék egy férfiú.

Láttatok a Lupercal-ünnepen

Háromszor nyújtám a koronát neki,

S ő visszatolta. És ez nagyravágás? De

Brutus mondja, hogy nagyokra tört,

S bizonyly ő derék egy férfiú.

Nem szölok én, hogy Brutusnak beszédét

Cáfoljam: azt mondom csak, mit tudok. Mind

kedveltétek őt és volt miért: Mi tilthat el most

érte sirnotok?

Vadállatokba szöktél, ő, itélet,

S az 'ember ész nélkül maradt! Türelmet!

Caesarral szívem ott a gyászpadon van:

Pihennem kell, míg hozzám visszatér. Még

tegnap hasztalan dacolt vala Caesarral a

világ. Ma itt hever

S nincs oly szegény, ki bókoljon neki. Ó,

honfiak, ha dühre, lázadásra

Ingerelném a lelket bennetek.

Megbántanám Brutust, meg Cassiust,

Kik, tudva van, derék, jó férfiak. Nem

bántom őket hát, inkább leszek Igaztalan

holtunkhoz és magamhoz, Hozzátok,

mint oly tisztelt férfiakhoz. De itt egy

irat, rajt Caesar pecsète:

Végrendelménye: házában lelem.

Csak hallja ezt a község (melyet én,

Bocsássatok meg, fel nem olvasok),

Csókolni járand holt Caesar sebeit;

Kendőket áztat szent, vérebe; sőt

Emlékül egy hajszálért esdekel,

S majd haldokolva feljegyzendi vég-

Hagyatékába s dús örök gyanánt

Utóira szállítandja.

Kovács József egykori kutyaidomár tekintete a Gazdasági igazgató felé kapkod. Oldalazva egy lépést, el-távolodik a Cirkuszigazgatótól. Aztán még egyet csuszszant elfelé ... most már csak Pimpit nézi, és elindul a többiek felé

KOVÁCS JÓZSEF (*Pimpi és a Gazdasági igazgató mellett megáll, zavartan visszanez a Cirkuszigazgatóra. És halkan*)
Bocsáss meg... Donelli ... de te... engedted meg, hogy ...
(*Szégyenkezve*) Élni kell, Donelli. (Alig hallhatóan) Élni kell.
CIRKUSZIGAZGATÓ (*egyedül áll. Lassan elfordul. És énekelni kezdi, először csak halkán, majd egyre erőteljesebben az Artisták dalát*)

Élő csipesz lóg a trapézen, a
férfi fejfel lefele,
foga közt kettős tárcsa, mintha
mágneses nyelvet öltene.

A vonzás túlsó pólusán függ
s forog a nő — feszül a száj!
Micsoda csók! — Köztük csupasz tér,
tömör csönd s véletlen halál.

Micsoda egymásrautaltság
leng itt ég alatt, föld felett, micsoda gyakorlott makacs vágy
ment s kockázatot két életet!

Milyen figyelemben forognak
s mily feyelemben, tudva : csak
együtt szállnak, ha egyikük vét,
mindketten aláhullanak!...

Ó, ha így tudnánk összefogni
egymásra bizott szeretők, mintha
folyton fönn szállva, mintha
folytonos zuhanás előtt!

Ó, ha közös dolgok tevői,
így tartanánk egymást, ilyen
végzetes bizalommal egymás
fogában s idegeiben !

Ezrekbe fogódzók, ha hittel
mondanánk, mint ők odafönn
élik, hogy: a másik ügyéhez
egész létemmel van közöm! ...

Forog, forog a nő a férfi
foga közt — tompul a zene, csak
dob kopog. — Valami gyors vég, bármi
förlődés kellene!

No, most!? ... Földet ér a mutatvány,
fönn már a taps függőnye leng. S
ők ketten egyetlen groteszk bók
szobrában állnak idelent.

PORONDMESTER (*a színpad bal oldalán, gyorsan*) A
TIZENHARMADIK ÉS EGYBEN UTOLSÓ PRODUKCIÓ
KÖVETKEZIK!... ÉS ÚJRA KEZDI AZ EMBER!

Hirtelen a Cirkuszigazgató lakása világosodik meg. A
Cirkuszigazgató és Guletti felesége az előszobában egy-más
mellett áll, de csak egy pillanatig, majd fekvőtámaszba
zuhannak, és egyszerre, egymás mellett kezdik, végzik a
fekvőtámasz-gyakorlatot le-föl, le-föl... Mögöttük a fürdőszoba
nyitott ajtajánál — kívülről benne a kulcs — a Cirkuszigazgató
mamája és papája áll. Nézik a fekvőtámaszokat. A papa a
mama mellett, mintha állómozgással, karmozdulatokkal maga
is követn. a fekvőtámaszok ritmusát... De a mama ideges

CIRKUSZIGAZGATÓ (*Guletti felesége mellett végzi a
fekvőtámaszokat és számol ...tizenegy ...tizenkettő
...tizenhárom.*)

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (*most még halkán*) Elég lesz.
(*Közelebb lép*) Halljátok... mára elég lesz.

CIRKUSZIGAZGATÓ (*fektében egy pillanatra felfigyel, de
aztán, mintha nem is hallaná. Számol*) ...Tizenkilenc ...
hűsz, huszonegy ...

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA (*Cirkuszigazgatóhoz*) Nem
hallasz te engem?!

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA (*egyre jobban belelen-
dül az állómozgásba*) Hagyd azt a gyereket.

CIRKUSZIGAZGATÓ . . . harminc . . . harmincegy . .

CIRKUSZIGAZGATÓ MAMÁJA Hát megint ezt csiná-
lod'? Miért erőlteted magad, ha nem megy... A szí-
ved, Szívem.

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA (*gyorsan mozog. Most már
erőteljesen*) Hagyd azt a gyereket! CIRKUSZIGAZGATÓ
MAMÁJA (*kirobban*) Még el sem múlt a gyász. Még ki sem
hült... és ti már
együtt vagytok.

CIRKUSZIGAZGATÓ PAPÁJA (*a mozgó-álló ritmussal kirúgva
magát, váratlanul, hátulról elkapja a feleségét, belöki a
fürdőszobába, ráfordítja a kulcsot — és a kulccsal a
zsebében visszaáll a mozgó ritmusra, egyre erősebben...*)

CIRKUSZIGAZGATÓ ÉS GULETTI FELESÉGE EGYÜTT
(*egyre hangosabban*) . . . hetvenöt . . . hetvenhat ... het-
venhét . . . hetvennyolc . . . hetvenkilenc . . . nyolcvan.

Hirtelen sötét, lezuhan a függöny.
Hirtelen mikrofonhang .. .

MIKROFONHANG Epilógus!

PORONDMESTER (*hirtelen a fény sugarban. Meghajol*) És
most búcsúzunk. Viszontlátásra. Jó éjszakát. Aludjanak
nyugodtan... ha tudnak! (Lassan elindul, ki-felé, és most ő
kezdi énekelni az Artisták dalát. Lassan így vonul ki ... és
amikor kivilágosodik a néző tér, még mindig, sőt egyre
erősebben hallani az énekét)

Felelős kiadó: Siklósi Norbert, a Lapkiadó Vállalat igazgatója

Borsod megyei Nyomdaipari Vállalat, Miskolc

1982 — 3939 — Felelős vezető: Kilián Béla igazgató